

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนนทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสถานศึกษา
 - 2.1.1 การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 2.1.2 การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวปฏิรูปการศึกษา
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียน
 - 2.2.1 ความหมายของวินัยในตนเอง
 - 2.2.2 ความสำคัญของวินัยในตนเอง
 - 2.2.3 ประโยชน์ของวินัยในตนเอง
 - 2.2.4 ลักษณะการมีวินัยในตนเองของนักเรียน
 - 2.2.4.1 ลักษณะพฤติกรรมในห้องเรียน
 - 2.2.4.2 ลักษณะพฤติกรรมทั่วไป
- 2.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความมีวินัยในตนเองของนักเรียน
 - 2.3.1 สถานภาพครอบครัว
 - 2.3.2 การอบรมเลี้ยงดู
 - 2.3.3 สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 2.4.1 วิจัยในประเทศ
 - 2.4.2 วิจัยต่างประเทศ

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสถานศึกษา

2.1.1 การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในนโยบายและแผนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ว่า การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษามีการพัฒนาการทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม เหมาะสมกับวัย มีความรู้คู่คุณธรรมที่จะดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุขบนพื้นฐานความเป็นไทยอย่างมีศักดิ์ศรีและภาคภูมิใจ สามารถพึ่งตนเองได้ มีทักษะที่จะแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง มีทักษะเบื้องต้นในการประกอบอาชีพ มีวิสัยทัศน์อันกว้างไกลพอที่จะรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในสังคมโลก มีจิตสำนึกที่ถูกต้องทางการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และมีความมุ่งมั่นในการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาไทย โดยรัฐจะจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 12 ปี อย่างทั่วถึงให้กับทุกคนอย่างมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายด้วย หลักการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน และการใช้นวัตกรรม ตลอดจนรูปแบบที่หลากหลายให้สอดคล้องกับสภาพความแตกต่างของ แต่ละบุคคล และความแตกต่างของแต่ละท้องถิ่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, น.16)

การปฏิรูปการศึกษาครั้งยิ่งใหญ่ของประเทศไทย ได้เกิดขึ้นตามเจตนารมณ์ของทุกฝ่ายในสังคมไทย โดยปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งเป็นฐานที่มาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มุ่งหวังจะยกระดับการศึกษาของชาติให้ได้มาตรฐาน และจัดได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ จึงกำหนดให้มีกระบวนการเรียนรู้ปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิรูประบบบริหารการศึกษา ซึ่งได้หลอมรวมหน่วยงานทางการศึกษาเป็นหน่วยงานเดียวกัน คือ กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีโครงสร้างใหม่เป็นระดับกระทรวง และระดับเขตพื้นที่การศึกษา

ความเป็นมาของมาตรฐานการปฏิบัติงาน โรงเรียนมัธยมศึกษา

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความจำเป็นและสำคัญต่อการจัดการศึกษาของประเทศ เพราะเป็นการศึกษาสำหรับประชาชนทุกคนโดยถ้วนหน้า และครอบคลุมการศึกษาภาคบังคับซึ่งจะมีผลต่อความเจริญพัฒนาของประเทศทุกด้าน การจัดการศึกษาในระดับนี้จำเป็นต้องจัดให้เป็นไปและสอดคล้องกับกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาหลายฉบับด้วยกัน เช่น

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553

2. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553

3. พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546

4. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553

5. กฎกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550

6. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการบริหารจัดการและขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546

7. ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่อง การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาของเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปยังคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2550

8. ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการกำหนดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พ.ศ. 2553

9. ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พ.ศ. 2553 และเรื่องการแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553

การดำเนินการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษา จึงมีความจำเป็นต้องประมวลผลข้อกำหนด กฏ ประกาศ ระเบียบและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องดังกล่าว เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานของโรงเรียนได้อย่างแท้จริง เหตุนี้โรงเรียนจึงมีความจำเป็นต้องแบ่งส่วนราชการภายใน กำหนดขอบข่ายและกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมศึกษาให้มีความชัดเจน เพื่อให้โรงเรียนบริหารจัดการศึกษาเป็นไปตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบบรรลุผลตามเป้าหมาย และทั้งการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งนี้การบริหารจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพสูงสุด โรงเรียนควรดำเนินการตามวงจรคุณภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33, 2555, น.2)

ระเบียบและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษา โดยเฉพาะครอบคลุมตามกฎกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 และครอบคลุมกลไกตามประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเรื่อง การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาของเลขาธิการคณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปยังคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2550 แล้ว ยังครอบคลุมกลไกตามข้อบ่งชี้และภารกิจการบริหารจัดการศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลอีกด้วย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33, 2555, น.3)

2.1.2 การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวปฏิรูปการศึกษา

การปฏิรูปการศึกษามีความมุ่งหมายที่จะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีความสามารถและมีความสุข การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีพลังและมีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องมีการกระจายอำนาจให้สถานศึกษาให้ชัดเจน ซึ่งก็ได้มีการกำหนดเรื่องนี้ไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 39 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบัน ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางการบริหารสถานศึกษาไว้ในคู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล โดยจำแนกงานบริหารสถานศึกษาออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป งานดังกล่าวจะแยกการจัดการออกเป็นหน่วยงานย่อยหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับปริมาณงานและขนาดของโรงเรียน ส่วนองค์กรย่อยอื่น ๆ ทั้งที่ถูกจัดอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ จะแทรกตัวอยู่ในระบบโครงสร้างใหญ่ มากบ้าง น้อยบ้าง แตกต่างกันไปตามสภาพของแต่ละโรงเรียน หัวหน้าสถานศึกษานั้นเป็นแกนกลางและเป็นศูนย์กลางของอำนาจบริหารภายในโรงเรียน มีหน้าที่ควบคุมดูแลและเป็นหลักให้จักรกลต่าง ๆ เคลื่อนไหวผสมผสานสอดคล้องกันไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะได้นำเสนอรายละเอียดแต่ละงานดังนี้

1. ด้านการบริหารงานวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, น.33-38) ได้กำหนดกรอบงานด้านวิชาการเพื่อกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษาให้มีความอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษาและชุมชน รวมทั้งการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีข้อบ่งชี้และภารกิจดังนี้

1.1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 สาระแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของสังคม ชุมชน เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย และจัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่าง ๆ ที่กำหนดซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยมีการบูรณาการเนื้อหาสาระทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

1.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ควรส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน รวมทั้งมีการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ ให้เอื้อต่อการ จัดกระบวนการเรียนรู้ และมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชน ผู้ปกครอง เข้ามามีส่วนร่วมในการ จัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสม

1.3 การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน โดยเน้นการประเมินตาม สภาพจริงอย่างต่อเนื่องจากกระบวนการ การปฏิบัติ และผลงาน

1.4 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมให้มีการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย การ บริหารและการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการในภาพรวมของสถานศึกษา โดยประสาน งานความ ร่วมมือกับสถานศึกษาอื่น องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น

1.5 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ควรมีการวิเคราะห์ความ จำเป็นในการใช้สื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี เพื่อใช้ในการจัดการเรียน การสอน โดยส่งเสริมให้มีการ ผลิตพัฒนาสื่อ และนวัตกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนาและการใช้สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาจากบุคคล องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น

1.6 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยการสำรวจแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอก สถานศึกษา ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกในการจัดตั้ง ส่งเสริม พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ ใช้ร่วมกัน

1.7 การนิเทศการศึกษา จัดระบบการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนภายใน สถานศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายและเหมาะสมกับสถานศึกษา และประสานงานกับเขตพื้นที่ การศึกษา เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการนิเทศ

1.8 การแนะแนวการศึกษา จัดระบบการแนะแนวที่เชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนและกระบวนการเรียนการสอน โดยความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งภายในและ ภายนอกสถานศึกษา

1.9 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีการวางแผนและ ดำเนินการ ตามแผนพัฒนาตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีการประสานความ ร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่นในการปรับปรุงและพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อการประเมินคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกัน คุณภาพการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา และประสานงานกับสำนักงานรับรองมาตรฐาน การศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษา เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

1.10 การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน ศึกษา สำรวจความต้องการสนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน ให้ความรู้ทางวิชาการเพื่อการพัฒนาทักษะวิชาชีพและคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น รวมทั้งให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการ โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ระหว่างบุคคล ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น

1.11 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาทั้งของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งบริเวณใกล้เคียงภายในเขตพื้นที่การศึกษาหรือต่างเขตพื้นที่การศึกษา มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับองค์กรต่าง ๆ

1.12 การส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา สำรวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา ความต้องการในการได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการ อาจจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาระหว่างบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน หรือสถาบันการศึกษาอื่น

2. ด้านการบริหารงานงบประมาณ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, น.39-50) ได้กำหนดกรอบการบริหารงานงบประมาณ เพื่อความเป็นอิสระในการบริหารจัดการให้มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ยึดหลักการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการหาประโยชน์ทางการศึกษาส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน มีขอบข่ายงานและภารกิจดังนี้

2.1 การจัดทำและเสนอของงบประมาณ ได้แก่ การวิเคราะห์และพัฒนานโยบายทางการศึกษา การจัดทำแผนกลยุทธ์หรือแผนพัฒนาการศึกษา การวิเคราะห์ความเหมาะสมการเสนอของงบประมาณ

2.2 การจัดสรรงบประมาณ ได้แก่ การจัดสรรงบประมาณในสถานศึกษา การเบิกจ่าย และการอนุมัติงบประมาณ การโอนเงินงบประมาณ

2.3 การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน ได้แก่ การตรวจสอบติดตามการใช้เงินและผลการดำเนินงาน การประเมินผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน

2.4 การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ได้แก่ การจัดการทรัพยากร การระดมทรัพยากร การจัดหารายได้และผลประโยชน์ กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา กองทุนสวัสดิการเพื่อการศึกษา

2.5 การบริหารการเงิน ได้แก่ การเบิกเงินจากคลัง การรับเงิน การเก็บรักษาเงิน การจ่ายเงิน การนำส่งเงิน การกักเงินไว้เบิกเหลือมปี

2.6 การบริหารบัญชี ได้แก่ การจัดทำบัญชีการเงิน การจัดทำรายงานทางการเงินและงบการเงิน

2.7 การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ ได้แก่ การจัดทำระบบฐานข้อมูลสินทรัพย์ของสถานศึกษา การจัดหาพัสดุ การกำหนดแบบรูปรายการหรือคุณลักษณะเฉพาะและจัดซื้อจัดจ้าง การควบคุมดูแล บำรุงรักษา และจำหน่ายพัสดุ

3. ด้านการบริหารงานบุคคล

กระทรวงศึกษาธิการ(2546, น.51-63) ได้กำหนดกรอบการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาให้เป็นภารกิจที่สำคัญ ที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจ การดำเนินงานด้านบริหารบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระ ภายใต้กฎหมาย ระเบียบเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ความสามารถ มีขวัญและกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีขอบข่ายและภารกิจโดยสรุปดังนี้

3.1 การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง

3.2 การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง

3.3 การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ

3.4 วินัยและการรักษาวินัย

3.5 การออกจากราชการ

4. ด้านการบริหารงานทั่วไป

สำหรับด้านการบริหารทั่วไป กระทรวงศึกษาธิการ (2546, น.64-73) ได้กำหนดขอบข่ายให้เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์การ ให้บริการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลักโดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยฝ่ายงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษาจะต้องดำเนินการเรื่องต่อไปนี้

4.1 การดำเนินงานธุรการ

4.2 งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

- 4.3 การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
- 4.4 การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
- 4.5 การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
- 4.6 งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
- 4.7 การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป
- 4.8 การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
- 4.9 การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
- 4.10 การรับนักเรียน
- 4.11 การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกกระบบและตาม
อัยาศัย
- 4.12 การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
- 4.13 การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน
- 4.14 การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
- 4.15 การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน
องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
- 4.16 งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น
- 4.17 การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน
- 4.18 งานบริการสาธารณะ

การบริหารงานด้านนี้ เป็นการบริหารจัดการในส่วนของงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของกิจการนักเรียน อาคารสถานที่ และความสัมพันธ์ชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการบริหารจัดการงานที่มุ่งเน้นถึงการให้บริการ การประสานสัมพันธ์เพื่อสนับสนุนช่วยเหลือ การส่งเสริมปัจจัยด้านต่าง ๆ แก่นักเรียนและบุคลากรใน โรงเรียน เช่น สนับสนุนให้เด็กในเขตพื้นที่บริการ รวมถึงเด็กกลุ่มพิเศษ เด็กด้อยโอกาส ขาดแคลน ได้เข้าเรียนในระดับก่อนประถมศึกษา และระดับประถมศึกษาอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง ตลอดจนการดูแลเอาใจใส่เพื่อแก้ปัญหาให้นักเรียนที่มีผลการเรียนอยู่ระดับต่ำ การออกกลางคัน สุขภาพอนามัย สิ่งเสพติดมอมเมา ความปลอดภัยทั้งด้านร่างกายและจิตใจ วินัย คุณธรรมและจริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดูแลสนับสนุนให้นักเรียนศึกษาจนจบการศึกษา และศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น อำนวยความสะดวกให้แก่นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนได้มี ความพร้อมในเรื่องของอาคารสถานที่ที่จะใช้ในการจัดการเรียนการสอน และปฏิบัติกิจกรรมอื่น ๆ โดยการจัดทำผังบริเวณการบำรุงรักษาและซ่อมแซมอาคารสถานที่ให้อยู่ใน สภาพพร้อมที่จะใช้การได้คืออยู่เสมอ แสวงหางบประมาณเพื่อการพัฒนา โดยการระดม

ทรัพยากรด้วยวิธีการที่หลากหลาย และพยายามปรับปรุงพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในบริเวณโรงเรียนให้มีความสะอาดร่มรื่น สวยงาม มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ทางโรงเรียนยังจะต้องประสานสัมพันธ์ชุมชน เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยทางโรงเรียนจะต้องมุ่งเน้นในเรื่องการให้บริการ การประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ สร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพการศึกษา เพื่อให้ชุมชนเกิดความศรัทธา พร้อมทั้งให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือและยินดี ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุงพัฒนาการศึกษาโรงเรียนด้วยความภูมิใจ นอกเหนือจากหน่วยงานที่กล่าวมาข้างต้นมีอีกหนึ่งหน่วยงานที่อยู่กลุ่มบริหารงานทั่วไปคืองานของกิจการนักเรียน ประกอบไปด้วย งานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน งานแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลงโทษนักเรียน งานของกิจการนักเรียนทั้งหมดส่วนใหญ่จะเป็นในเรื่องของการดูแลระเบียบวินัยของนักเรียน ตั้งแต่ก้าวเข้าประตูโรงเรียน ดูแลด้านความประพฤติ การแต่งกาย การตรงต่อเวลา กฎ กติกาต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนกำหนด เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการอยู่ร่วมกันในสังคม

สำหรับในสังคมโรงเรียนนั้น การปลูกฝังนิสัยให้คนมีระเบียบวินัยในตัวเอง มีโอกาสได้พิจารณาสิ่งที่จะต้องประพฤติปฏิบัติจนเห็นคุณค่าแล้วเกิดความพอใจ เต็มใจที่จะทำน่าจะเป็นวิธีการที่ดีที่สุด ให้ผลดีกว่าการออกกระเปียบกฎเกณฑ์แล้วใช้อำนาจบังคับคนนั้น นอกจากจะเป็นการให้สิ่งเร้าและแรงจูงใจที่ไม่ดีแล้ว ยังเป็นการสร้างแบบอย่างที่เราเรียกว่าให้แก่คนในสังคมอีกด้วย โดยเฉพาะคนในวงการศึกษของประเทศที่อ้างว่ามีการปกครองระบอบประชาธิปไตย หัวหน้าสถานศึกษาจึงควรหลีกเลี่ยงวิธีการดังกล่าวให้มากที่สุด เพราะฉะนั้น โรงเรียนจึงไม่ควรเน้นการสร้างระเบียบวินัยด้วยการออกกฎเกณฑ์ให้คนปฏิบัติ แล้วขู่บังคับคาดโทษไว้ตายตัว หากปฏิบัติผิดแนวทางที่กำหนดแล้ว จะได้รับโทษตามระดับที่วางไว้ การทำเช่นนี้เหมาะที่จะใช้กับคนบางประเภทในวงกรอื่น แต่สำหรับโรงเรียนโดยเฉพาะนักเรียนด้วยแล้ว จะเป็นความผิดพลาดอย่างมาก หากดำเนินการในเรื่องระเบียบวินัยด้วยวิธีการดังกล่าว เพราะพฤติกรรมอย่างเดียวกันของนักเรียนจะมีสาเหตุที่ต่าง ๆ กัน นักเรียนที่หนีโรงเรียนอย่างเดียวกันอาจจะเป็นเพราะนิสัยไม่ดี หรือมีความจำเป็นต้องหาเลี้ยงชีพ หรือไม่เห็นประโยชน์ที่จะมาโรงเรียน หรือบางทีตัวครูเองอาจเป็นต้นเหตุให้เด็กหนีโรงเรียนก็เป็นได้ เมื่อเป็นดังนี้ การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในกรณีเดียวกันโดยวิธีเดียวกัน จึงเป็นสิ่งที่ไม่ชอบด้วยเหตุผล ดังนั้นการสร้างเสริมความมีระเบียบวินัยจึงควรกระทำโดยให้สิ่งเร้าที่เป็นทางบวกให้มากที่สุด พยายามฝึกให้คนรู้จักพิจารณาพฤติกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง ว่ามีผลดีผลเสียต่อคนและสังคมอย่างไร การเปิดโอกาสให้คนกลุ่มใหญ่ได้ร่วมกันพิจารณากำหนดพฤติกรรมและระเบียบวินัยที่เหมาะสมกันเอง แม้จะเป็นเรื่องยากและเสียเวลา ก็น่าจะยอมทำ เพราะระเบียบวินัยใดหากเกิดจากแนวคิดและการยอมรับของคนส่วนใหญ่แล้วระเบียบวินัยนั้นจะ

ได้รับการปฏิบัติตามง่ายกว่าการถูกขัดเคียดให้ทำ เนื่องจากโดยปกติพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา ไม่ว่าจะเป็นของนักเรียนหรือครูมักจะเป็นพฤติกรรมที่คนในสังคมโรงเรียนยอมรับอยู่แล้วว่าไม่ดี ไม่เหมาะสม ผู้ที่มีพฤติกรรมนอกกลุ่มนอกทางจึงน่าที่จะไม่ปกติ ดังนั้น การที่คนไม่ตรงต่อเวลา แต่งกายไม่เหมาะสม ก่อความเดือดร้อนรำคาญให้ผู้อื่น ขาดความรับผิดชอบ ฝ่าฝืนข้อตกลง หรือ แม้แต่การใช้ทรัพย์สินของส่วนรวมอย่างฟุ่มเฟือยและไม่ถูกหลักเกณฑ์ ผู้ประพฤติยอมจะรู้สึกฝืนธรรมชาติและรู้สึกผิดด้วยตนเองอยู่แล้ว ไม่มากก็น้อย หากแต่ยังมีสาเหตุอื่นที่รุนแรงกว่าเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดพฤติกรรมเช่นนั้น หากถ้ามีพฤติกรรมของคนส่วนใหญ่ถูกต้องคอยควบคุม มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากสังคมที่เขาอาศัยอยู่คอยแนะนำและให้สติพฤติกรรมดังกล่าวจะต้องลดลงและหายไปได้เป็นแน่ แม้บางคนจะไม่ดีขึ้นอย่างทันตาเห็นหรือยังไม่เกิดการเรียนรู้อย่างทันอกทันใจก็น่าจะให้โอกาสไม่ช้าก็เร็วเขาคงจะรู้สึกตัว บางทีสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่อาจไม่อำนวย บางทีเขาเองอาจจะพยายามปรับปรุงตัวเองอย่างเต็มกำลังแล้ว เพียงแต่พื้นฐานเดิมค่อนข้างจะหนักและหนาหนักไป จึงยังไม่อาจจะพัฒนาได้รวดเร็วตามความมุ่งหวังของผู้คนที่คาดไว้ได้ (เสรี ลาขโรจน์, 2531, น.189-191)

2.2 แนวคิดการพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียน

2.2.1 ความหมายของวินัยในตนเอง

มีนักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการมีวินัยในตนเองซึ่งเป็นคุณลักษณะของบุคคล ดังต่อไปนี้

ประสิทธิ์ สายชมภู (2539, น.10) กล่าวถึง วินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ ตลอดจนพฤติกรรมของตนเอง โดยใช้หลักเหตุผลที่ไม่ขัดต่อกฎระเบียบของสังคมและศีลธรรม มีความตั้งใจ มั่นใจในพฤติกรรมที่แสดงออกมาว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง และเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมาแล้วเกิดผลดีต่อตนเองและสังคมที่อาศัยอยู่

วิวัฒน์ อัสวณิช (2533, น.8) สรุปไว้ว่า วินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถที่บุคคลรู้ตัวอยู่ตลอดเวลาในการแสดงพฤติกรรมทางด้านความเป็นผู้นำ ความรู้สึกผิดชอบความอดทน ไม่กังวลใจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง ตลอดจนมีความเห็นใจและปฏิบัติตามระเบียบที่ได้วางไว้

ดวงเดือน พันธมนาวิน (2524, น.59) ได้ให้ความหมายของ ความมีวินัยในตนเอง หมายถึงความสามารถของบุคคลในการที่จะให้รางวัลตนเองเมื่อทำความดี และการลงโทษตัวเองเมื่อทำชั่ว ซึ่งเป็นความสามารถที่จะยับยั้งคั้งเป็นตัวของตนเอง ซึ่งนักจิตวิทยาเรียกชื่อต่าง ๆ กันไปได้แก่ มโนธรรมหรือความรู้สึกผิดชอบชั่วดี (Conscience) พลังอีโก (Ego-strength) การควบคุมอีโก้ (Ego-control) การควบคุมตนเอง (Autonomy) และความเป็นเอกเทศทางจริยธรรม (Moral

independence) ซึ่งลักษณะที่กล่าวนี้แสดงถึงการบรรลุนิติภาวะทางจิตของบุคคลเป็นผู้มีจริยธรรมสูงและมีลักษณะมุ่งอนาคต อันจะช่วยป้องกันบุคคลนั้นมิให้ทำความชั่วเพราะกลัวผลแห่งการกระทำ

พรรณทิพย์ พื้นทอง (2534, น.7) ได้ให้ความหมาย ความมีวินัยในตนเอง หมายถึงความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์หรือพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามที่ตนมุ่งหวัง ซึ่งจะต้องเป็นไปตามกฎระเบียบของสังคม โดยเกิดจากความสำนึกตัวขึ้นมาเอง แม้จะมีสิ่งรบกวนภายนอก ซึ่งลักษณะของผู้ที่มีวินัยในตนเองประกอบด้วย 4 ลักษณะ คือ เคารพในสิทธิของผู้อื่น มีระเบียบและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม มีความตรงต่อเวลา และยอมรับการกระทำของตนเอง

วินเซนท์ (อ้างถึงใน ธัญญารัตน์ โพธิสาร, 2548, น.10) ได้ให้ความหมายของวินัยในตนเอง หมายถึงการที่บุคคลไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นผลให้เกิดความยุ่งยากแก่ตนในอนาคตหรือการไม่ยุ่งเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวและสิทธิของผู้อื่น รวมทั้งหมายถึง การที่บุคคลนั้นกระทำสิ่งที่ตนไม่ชอบทำแต่การกระทำนั้นช่วยให้ความต้องการและสิทธิของบุคคลอื่น ๆ ได้รับการตอบสนอง หรือกระทำสิ่งอันเป็นผลให้ ผู้นั้นประสบความสำเร็จในอนาคต

ออซูเบล (อ้างถึงใน จินตนา ชาญเชียว, 2545, น.12) กล่าวถึงความมีวินัยในตนเอง (Self-discipline) หมายถึงพฤติกรรมที่บุคคลนั้นแสดงออกมาจากจิตสำนึกของตนซึ่งจะมีลักษณะคือ

1. เป็นการอบรมนิสัยและฝึกให้คนมีพฤติกรรมที่เป็นมาตรฐาน
2. ทำให้บุคคลนั้นมีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับบุคลิกภาวะของตน คือสามารถปฏิบัติตามระเบียบของสังคม เชื่อมั่นในตนเอง พึ่งตนเองได้ รู้จักควบคุมอารมณ์และมีความอดทน
3. เกิดจากมโนธรรมภายในจิตใจที่มาจากการสะสมประสบการณ์และมีการพัฒนามาเป็นลำดับ

แมกกินสัน (อ้างถึงใน ศิริรัตน์ เหล่าวัฒนพงศ์, 2545, น.42) ซึ่งอธิบายคำว่า Discipline มาจากคำว่า Disciple แปลว่า Follower (ผู้ติดตาม) เมื่อพูดถึงวินัย จะมีความหมายตามแต่จะมองในแง่ใด ซึ่งแตกต่างกันเป็น 3 แง่ คือ

1. ในลักษณะที่เป็นการควบคุมตนเอง (Self-control) การมองวินัยในแง่ที่มุ่งไปยังการพัฒนาตนเอง เพื่อปรับให้สอดคล้องกับความจำเป็นซึ่งอาจเรียกว่า วินัยในตนเอง (Self discipline)
2. ในลักษณะที่เป็นเงื่อนไขที่ทำให้มีพฤติกรรมอันเป็นระเบียบ (Condition for orderly behavior) การมองวินัยในแง่ที่มุ่งไปที่การควบคุมคนในองค์การให้มีความเป็นระเบียบในพฤติกรรมโดยวิธีการสร้างเงื่อนไขชักนำต่าง ๆ เช่น สร้างขวัญและความสามัคคี เป็นต้น

3. ในลักษณะที่เป็นกระบวนการทางนิติกรรม (Judicial due process) การมองวินัยซึ่งจะมีการออกกฎหมายหรือระเบียบกำหนดการอันพึงปฏิบัติ และห้ามไม่ให้ปฏิบัติ กำหนดโทษของการฝ่าฝืน และกำหนดการเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด

พัชรี ประยูรหาญ (2546, น.40) ได้ให้ความหมายความมีวินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์ และบังคับพฤติกรรมของตนเองให้เชื่อฟัง และประพฤติปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผนอันต่างต่างที่สังคมยอมรับ โดยตนเองมีจิตสำนึกที่จะกระทำเพื่อที่จะบังเกิดผลดีต่อตนเอง ส่วนรวม และสังคม

เรวัต ธิโสภา (2547, น.17) ได้สรุปความหมายของวินัย หมายถึง การอยู่ในระเบียบแบบแผนและข้อบังคับของสังคม ดังนั้นการส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัยจึงควรครอบคลุมถึงส่งเสริมพัฒนานักเรียนให้สามารถประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบ แบบแผน และข้อบังคับของโรงเรียน และสังคมได้อย่างเหมาะสม

สัญญา มีชัย (2549, น.14) ได้ให้ความหมายของวินัยในตนเอง หมายถึง เป็นลักษณะของบุคคลที่สามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากสามัญสำนึกจากภายในจิตใจที่ได้รับการอบรม ปลูกฝัง ซึมซาบของมนุษย์ในสังคมด้วยความสมัครใจและมีความมุ่งมั่นที่จะกระทำในสิ่งที่ดี ซึ่งประกอบด้วยความรับผิดชอบความซื่อสัตย์ความซื่อตรง มีความเมตตา ใจกว้าง มีเหตุผลมีความกล้า ความเชื่อมั่นในตนเองมีความอดทน ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะติดตัวในแต่ละบุคคลตลอดไป

เดือนใจ ยอดนิล (2536, น.10) สรุปได้ว่า จริยธรรมด้านความมีวินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถของบุคคล ในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามที่ตนมุ่งหวังซึ่งจะต้องเป็นไปตามกฎระเบียบของสังคม แม้จะมีสิ่งเร้าจากภายนอก เช่น บุคคลอื่นหรือสิ่งเร้าภายในตนเองเป็นอุปสรรค ก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มุ่งหวังไว้ ซึ่งลักษณะของผู้มีวินัยประกอบด้วย

1. ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสมและตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ทั้งกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น เช่น ไม่หลอกลวงไม่ทุจริตไม่หาผลประโยชน์ในทางมิชอบ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และละอายเกรงกลัวต่อบาป

2. ความรับผิดชอบ หมายถึง ความสนใจมุ่งมั่นที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมายและติดตามผลงานที่ได้กระทำลงไปเพื่อปรับปรุงแก้ไขงานนั้น ให้เป็นผลสำเร็จไปด้วยดี และยอมรับในสิ่งที่ตนกระทำลงไป ทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย

3. ความตั้งใจ หมายถึง ความสนใจมุ่งมั่นที่จะประกอบกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อ บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ เช่น การพยายามทำการบ้านที่ครูสั่งอย่างสม่ำเสมอ การวางแผนล่วงหน้า ก่อนลงมือทำ และการพยายามทำให้เป็นไปตามแผน

4. ความอดทน หมายถึง ความสามารถของร่างกาย ความคิด และจิตใจที่จะทนต่อการ ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้ เช่น การทำงานทุกอย่างให้สำเร็จ โดยไม่คำนึงถึงอุปสรรคบังคับตนเอง เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมาย

5. ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง ความแน่ใจ หรือมั่นใจในความสามารถของตนเองว่าจะกระทำการต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและมีเหตุผล และเชื่อว่าการที่ประสบผลสำเร็จได้ตามที่บุคคล นั้นตั้งใจไว้เป็นผลมาจากความสามารถ ทักษะ หรือการกระทำของตนเอง

6. ลักษณะความเป็นผู้นำ หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่แสดงถึงความเสียสละ ไม่มุ่ง ทำร้ายผู้อื่น มีเหตุผลไม่ลำเอียง ปราศจากอคติใด ๆ ให้อภัยในความผิดพลาดของผู้อื่น มีความเห็น ออกเห็นใจผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัว มีน้ำใจเป็นนักกีฬา

7. ความตรงต่อเวลา หมายถึง การทำงานที่ได้รับมอบหมาย หรือกิจกรรมอย่างใดอย่าง หนึ่งให้ตรงกับเวลา หรือให้สำเร็จตามกำหนดเวลาที่กำหนดไว้ตลอดจนรู้ว่าประพฤติกปฏิบัติ อย่างไรให้เหมาะสมกับเวลาและโอกาส

8. การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม หมายถึง การประพฤติตนตามระเบียบหรือ กฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดไว้ทั้งต่อหน้าและลับหลัง โดยไม่กระทำการใด ๆ ที่ขัดกับระเบียบหรือ กฎเกณฑ์ของสังคมที่เป็นการไม่เหมาะสมความเสียสละ หมายถึง การอุทิศกำลังกาย กำลังใจ สติปัญญา เวลา เพื่อมุ่งมั่นทำงานให้แก่ส่วนรวมด้วยใจจริงไม่เสแสร้ง และไม่มุ่งหวังผลตอบแทน ใด ๆ

จากความหมายของควมมีวินัยในตนเองที่นักวิชาการนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าว มานั้น กล่าวโดยสรุปได้ว่า ความมีวินัยในตนเอง หมายถึงความสามารถของบุคคลในการควบคุม อารมณ์ หรือพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามที่มุ่งหวัง การที่บุคคลปฏิบัติตามระเบียบแบบแผน ของสังคม ซึ่งเกิดจากสำนึกของตนเองให้มีคุณลักษณะตามที่สังคมยอมรับ เพื่อความสงบสุขของ สังคม

2.2.2 ความสำคัญของวินัยในตนเอง

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2539, น.759) ได้กล่าวถึงความสำคัญของระเบียบ วินัยว่า การมีระเบียบวินัยเป็นคุณลักษณะหนึ่งที่สำคัญทางบุคลิกภาพของเด็ก ทั้งนี้ เพราะผู้มีวินัย ในตนเองจะเป็นผู้ที่รู้จักกาลเทศะ สนใจและเอาใจใส่ต่อสังคม เป็นผู้ที่มีการมีระเบียบและปฏิบัติตาม กฎเกณฑ์ของสังคม และเมื่อใดก็ตามที่เด็กได้พัฒนาลักษณะดังกล่าวแล้วเด็กก็จะแสดงพฤติกรรม

ออกมาในลักษณะที่สังคมยอมรับ ทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้ใหญ่ นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (อ้างถึงใน เกษมศักดิ์ ผลคิลล, 2547, น.19) ได้อธิบายถึงความสำคัญของวินัยต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ด้านครอบครัว การที่สมาชิกในครอบครัวมีวินัยไม่ว่าจะเป็นวินัยภายนอกหรือเป็นวินัยภายในตนเองย่อมก่อให้เกิดความไว้วางใจความเชื่อมั่นระหว่างสมาชิกทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครอบครัวโดยเฉพาะสมาชิกผู้เยาว์ของครอบครัว เมื่อเติบโตขึ้นจากครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดีย่อมเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดี มีความมั่นคงทางจิตใจ กล้าที่จะเรียนรู้ ปรับตัวในสิ่งใหม่ ๆ อันจะเป็นกำลังคนที่สำคัญในการช่วยพัฒนาประเทศสืบไป

2. ด้านสังคม เมื่อกลุ่มคนในสังคมมีการรักษาระเบียบวินัย เคารพกฎเกณฑ์ของสังคมร่วมกันเช่น การช่วยรักษาสาธารณสมบัติ การเคารพไม่ล่วงเกินสิทธิของผู้อื่น การปฏิบัติตามแบบแผนของสังคม ก็จะทำให้การดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันของบุคคลเป็นไปอย่างสงบสุข

3. ด้านเศรษฐกิจ ในสภาพสังคมไทยปัจจุบันมีการดำเนินงานของภาคธุรกิจอย่างรวดเร็วโดยใช้เทคโนโลยีสื่อสารเป็นเครื่องมือ เวลาจึงเป็นทรัพยากรที่สำคัญยิ่งซึ่งผู้ดำเนินการทางธุรกิจจะต้องรักษาและใช้ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าที่สุด ดังนั้นการมีวินัยตรงต่อเวลาและวินัยในตนเองเกี่ยวกับความซื่อสัตย์จึงจำเป็นต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศ

4. ด้านการเมือง การที่ประชาชนในสังคมไทยมีความเคารพยอมรับความคิดเห็นของบุคคลอื่นแตกต่างไปจากตนและตระหนักในสิทธิหน้าที่ของตนในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยในฐานะประชาชน จะช่วยให้การพัฒนาทางการเมืองของประเทศเป็นไปได้อย่างง่าย

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2538, น.43) ยังกล่าวถึงความสำคัญของการมีระเบียบวินัยว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งของลักษณะชีวิตที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนในชีวิตเราจะไม่สามารถนำชีวิตไปสู่สิ่งที่ตั้งใจได้จนกว่าจะตั้งอยู่บน 3 สิ่งนั่นคือ ความสามารถในการควบคุมตนเอง การอยู่ในกฎระเบียบ และสุดท้ายก็คือการมีวินัย

สำหรับการจัดการศึกษา ความมีวินัยจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ครูผู้สอนต้องให้ความสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดขึ้นในวัยเด็ก ซึ่งเป็นการปลูกฝังให้นักเรียนเห็นคุณค่าของความมีวินัยเพื่อความสุขและความสำเร็จของตนเองและสังคม ดังนั้นการที่จะให้เกิดวินัยขึ้นในหมู่คณะไม่ว่าจะเป็นวินัยด้านใด ก็ตามล้วนแต่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมหากแต่วินัยในตนเองนั้นเป็นพื้นฐาน ที่นำไปสู่ความมีวินัยในหมู่คณะและสังคมต่อไป

2.2.3 ประโยชน์ของวินัยในตนเอง

สิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้การพัฒนาประเทศบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายนั้น คือ คุณภาพของประชากร การพัฒนาปลูกฝังความมีวินัยในตนเองให้วัยรุ่น และประชาชนนั้น จึงเป็น

สิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นการพัฒนาคุณภาพของประชากร ซึ่ง มาลินี จุฑะรพ (2548, น.249) ได้ อธิบายถึงคุณค่าและประโยชน์ของการมีวินัยในตนเองไว้ดังนี้

1. ช่วยสร้างและรักษาสภาพการณ์อันจำเป็นต่อความเจริญงอกงามของนักเรียนวัยรุ่น และความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียน ถ้าขาดวินัยในห้องเรียน และหากนักเรียนไม่อยู่ในระเบียบ วินัยของโรงเรียน การดำเนินงานในโรงเรียนจะเป็นไปอย่างไร้ระเบียบ ในที่สุดผลเสียจะเกิดแก่ ตัวนักเรียนเองเช่น ห้องเรียนที่ไม่เป็นระเบียบ นักเรียนก็อยากจะทำอะไรก็ทำไปตามใจชอบ การ เรียนของตนเองและของเพื่อนก็ต้องชะงักลง

2. วินัยเป็นเครื่องเตรียมตัวนักเรียนวัยรุ่นสำหรับการดำรงชีวิตในภายหน้า เมื่อเติบโต เป็นผู้ใหญ่ต้องรับผิดชอบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของตนและสมาชิกในครอบครัวการช่วยเหลือกันและ ร่วมมือกันในการแก้ปัญหาสังคม เช่น ปัญหาการจราจร ปัญหาการรักษาระบบนิเวศน์วิทยา ปัญหา การบุกรุกทำลายป่า และปัญหาการเสียดายอาหาร ตลอดจนการสร้างวินัยสำหรับหมู่คณะเพื่อรองรับ กับสังคมยุคใหม่ การมีวินัยในโรงเรียนเป็นการสร้างความรู้สึกรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม (Sense of Responsibility) และรับผิดชอบในการกระทำต่าง ๆ ของตน อันจะนำผลมาสู่ตนเองและ หมู่คณะของตนในอนาคต

3. วินัยเป็นเครื่องปลูกฝังการรู้จักควบคุมบังคับใจของตนเองไปทีละน้อย สถาบัน ครอบครัวและโรงเรียนมีหน้าที่ปลูกฝังอบรมส่งเสริมให้วัยรุ่น มีความรับผิดชอบต่อสังคมในฐานะ ที่เป็นพลเมืองดี ในสังคมประชาธิปไตย (Democratic Society) พ่อ แม่ ผู้ปกครองและโรงเรียน จะต้องกระทำอยู่ตลอดเวลาและสม่ำเสมอ ด้วยการมอบหมายหน้าที่ให้รับผิดชอบ และให้ควบคุม ตนเองให้ปฏิบัติหน้าที่นั้นให้ดีที่สุดตามกำลังและความสามารถของแต่ละคน ซึ่งมีอยู่แตกต่างกัน ผู้เกี่ยวข้องจะต้องฝึกและอบรมชี้แจง ให้วัยรุ่นเห็นคุณค่าของความดี ความงามและความจำเป็นที่ จะต้อง ควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตนในทางที่ชอบ จนเป็นนิสัย (Habit) มีลักษณะนิสัย (Character) ที่ จะนำความเจริญมาสู่ตนเองและสังคม ทั้งนี้วัยรุ่นจะต้องรู้จักนำตนเองให้ประพฤติและปฏิบัติ การงานในทางที่ถูกที่ควร

อาจสรุปได้ว่า วินัยเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้มีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบและเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพเพราะเด็กในวันนี้คือ ผู้ใหญ่ในวันหน้า การฝึกวินัยตั้งแต่เด็กจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ดังนั้นผู้ปกครอง ครู โรงเรียน จึงเป็นส่วนสำคัญในการฝึกฝนและส่งเสริมการสร้างวินัย เพราะวินัยเกิดจากการฝึกฝน อบรม ฝึกปฏิบัติ หากนักเรียนมีวินัยในตนเองดีแล้วก็จะ เป็นประโยชน์ในทุกๆ ด้าน เป็น ประโยชน์กับตนเอง สังคม และประเทศชาติต่อไป

2.2.4 ลักษณะการมีวินัยในตนเองของนักเรียน

2.2.4.1 ลักษณะพฤติกรรมในห้องเรียน

(1) ความรับผิดชอบ ได้มีผู้กล่าวถึงความรับผิดชอบไว้หลายท่านดังนี้

ดวงจันทร์ หนูทอง (2533, น.36) ได้กล่าวถึง ความหมายของความรับผิดชอบหมายถึง ความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่การทำงานและต่อชุมชนด้วยความเต็มใจ และมีความรู้ความเข้าใจถึงความสำคัญของความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่การทำงาน และต่อชุมชนซึ่งสามารถแสดงออกได้โดยการเอาใจใส่ในการทำงาน ความเพียรพยายาม การรับผลการกระทำของตน การปรับปรุงงานของตนให้ดีขึ้น การช่วยรักษาทรัพย์สินสมบัติของส่วนรวม การช่วยแก้ไขสิ่งที่จะเป็นอันตรายต่อชุมชน การช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม และการไม่ละเลยหน้าที่พลเมืองที่ดี สอดคล้องกับ สุทธิพงษ์ บุญผดุง (2541, น.22) ที่ได้กล่าวว่า ความรับผิดชอบหมายถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพันพยายามทำหน้าที่ต่าง ๆ อย่างเต็มความสามารถและละเอียดรอบคอบ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ รวมทั้งพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ธีรวิทย์ เจริญทรัพย์ยานนท์ (2545, น.47) ที่กล่าวว่าความรับผิดชอบหมายถึงคุณลักษณะของบุคคลที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายโดยพยายามทำหน้าที่ต่าง ๆ อย่างเต็มความสามารถ และละเอียดรอบคอบเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายได้ทันตามกำหนดเวลา ขณะเดียวกันก็ยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่นและความพยายามในการปฏิบัติตามหน้าที่ของตนให้บรรลุผลสำเร็จ ยอมรับผลของการกระทำนั้น ๆ ทั้งด้านดีและด้านเสีย พร้อมทั้งปรับปรุงงานของตนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยความรับผิดชอบนี้จะเป็นสิ่งเกื้อหนุนให้นักเรียนปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยไม่ต้องมีการบังคับจากบุคคลอื่น

(2) เคารพในสิทธิของผู้อื่น กาญจนา หาสิตะพันธุ์ (อ้างถึงใน สินีนาฏ สุทธิจินดา, 2543, น.13) กล่าวว่า สิทธิของผู้อื่น ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นอย่างที่ต้องการให้ผู้อื่นกระทำต่อตนและนึกถึงสิทธิของผู้อื่นเสมอเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น สอดคล้องกับ กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ (2550, น.194) ที่ได้กล่าวว่า การรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน และเคารพในมติของเสียงส่วนมาก คุณธรรมข้อนี้มีความสำคัญต่อสังคมประชาธิปไตยมากเช่นกัน ทั้งนี้เพราะสมาชิกในสังคมประชาธิปไตยนั้นมักจะมีความคิดเห็นในปัญหาต่าง ๆ ของสังคมและแนวทางแก้ไขปัญหาที่แตกต่างกันออกไป จึงจำเป็นต้องใช้เสียงข้างมากหาข้อยุติเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ปัญหาเหล่านั้น ๆ แต่ทั้งนี้ เสียงส่วนมากก็ต้องเคารพความคิดเห็นของเสียงส่วนน้อยด้วย และจะต้องไม่ถือว่าเสียงส่วนน้อยเป็นฝ่ายผิดจึงจะทำให้สังคมประชาธิปไตยดำรงอยู่ได้อย่างสันติ

จากที่กล่าวมา ผู้วิจัยได้สรุปความหมายของ เคารพในสิทธิของผู้อื่น หมายถึงยอมรับในความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ก้าวร้าวหน้าที่ของคนอื่น เคารพและให้เกียรติแก่ผู้อื่นเสมอและเชื่อว่าทุกคนมีสิทธิเสรีภาพทัดเทียมกัน

(3) การควบคุมตนเอง

การควบคุมตนเอง หมายถึง การที่บุคคลจะดำรงตนอยู่ในความถูกต้อง จะรู้ด้วยตนเองว่าสิ่งใดควรทำและสิ่งใดไม่ควรทำ มีความสามารถที่จะบังคับตนเองและควบคุมตนเองได้ดี โดยไม่ต้องมีผู้อื่นหรือกฎเกณฑ์อื่น ๆ มาคอยควบคุม

(4) ความตั้งใจ

ความตั้งใจ เต็มใจ ขอดนิล (2536, น.10) ได้ให้ความหมายความตั้งใจ หมายถึง ความสนใจมุ่งมั่นที่จะประกอบกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ เช่น การพยายามทำการบ้านที่ครูสั่งอย่างสม่ำเสมอ การวางแผนล่วงหน้าก่อนลงมือทำ และการพยายามทำให้เป็นไปตามแผน

(5) มีความอดทน ได้มีผู้กล่าวถึง ความอดทนดังนี้

ความอดทนเป็นคุณธรรมสำคัญอย่างยิ่งในการขจัดกิเลส อาทิ ความโลภ ความโกรธ และความหลงให้หมดไปจากจิตใจของบุคคล ดังที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสรรเสริญความอดทนว่าเป็นตบะอย่างยิ่ง มีเนื้อความในโอวาทปาฏิโมกข์ว่า “ขันติคือความอดทนเป็นตบะอย่างยิ่ง” (มหาปทานสูตร ที.ม.13/24/55 มหามกุฏราชวิทยาลัย (อ้างถึงใน สมสุดา ผู้พัฒนา และ ศศิฉาย ธนะมัย, 2547) ส่วน จินตนา ชาญเชียว (2545, น.16) ได้กล่าวว่าบุคคลที่มีความอดทนได้แก่ บุคคลที่มีความตั้งใจจริง มีความเพียรพยายาม จากที่กล่าวมา ผู้วิจัยได้สรุปว่าความอดทน หมายถึง ความเข้มแข็งของจิตใจในการห้ามตนเองไม่ให้ประพฤติชั่ว มุ่งมั่นทำความดี มีความพยายามทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ ถึงแม้งานนั้นจะยุ่งยากหรือต้องผ่านความยากลำบากก็ตาม

2.2.4.2 ลักษณะพฤติกรรมทั่วไป

(1) การแต่งกาย ระเบียบการแต่งกาย ระเบียบความประพฤติ และระเบียบการลงโทษ เป็นระเบียบที่ออกตามความในประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 132 ลงวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2515 และกฎกระทรวงฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2515) ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2518) และระเบียบว่าด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา พ.ศ. 2543 เป็นหลักการที่ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้และความเข้าใจในกฎระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งยังต้องรับรู้เกี่ยวกับนโยบายทางราชการที่เกี่ยวข้องกับการดูแลความประพฤติของนักเรียน เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาในแต่ละช่วงเวลา เช่น การดำเนินงานของโรงเรียนตามนโยบายตามโครงการโรงเรียนสีขาว

ที่มีวัตถุประสงค์ให้นักเรียนปลอดภัยจากการใช้สารเสพติด การทะเลาะวิวาท สื่อลามกอนาจาร และนโยบายการจัดระเบียบสังคม เพื่อความสงบเรียบร้อย และความมีวินัยในสังคมไทย ของกระทรวงมหาดไทยโดยให้ครูเข้ามามีบทบาทร่วมจัดระเบียบสังคมด้วย โดยกรมสามัญศึกษาได้กำหนดให้โรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดกรมสามัญศึกษาสนับสนุนนโยบาย ดังกล่าวข้างต้น ดังนั้นผู้บริหารต้องรู้จักใคร่ครวญพิจารณาพฤติกรรมต่าง ๆ ที่นักเรียนประพฤติปฏิบัติให้รอบคอบถี่ถ้วนว่าการกระทำนั้นถูกหรือผิด ควรหรือไม่ควร

ระเบียบดังกล่าว นั้นเป็นหัวใจสำคัญของโรงเรียนไม่ยิ่งหย่อนไปกว่างานวิชาการซึ่งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2535) ที่ประสงค์ให้นักเรียนนั้นมีทั้งความรู้และมีคุณธรรม ที่เป็นวินัยควบคู่กันไป หากโรงเรียนไม่มีการกำหนดระเบียบไว้ให้ชัดเจนแล้วก็เป็นที่ยากที่จะควบคุมนักเรียนได้ ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะเป็นหัวหน้าสถานศึกษา เป็นบุคคลสำคัญในการออกระเบียบและใช้ระเบียบ โดยมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารงาน เพื่อให้นักเรียนที่มาอยู่ร่วมกันได้ปฏิบัติต่อกันด้วยความสงบสุขอีกทั้งยังปฏิบัติต่อครู อาจารย์ ให้ถูกต้องซึ่งในทางปฏิบัติผู้บริหารโรงเรียนอาจมอบหมายหน้าที่ในการควบคุมรักษาระเบียบให้เป็นไปตามข้อกำหนดโดยมีรองผู้อำนวยการทำหน้าที่ร่วมกันเป็นทีม และแก้ไขปัญหาส่วนต่าง ๆ ร่วมกัน

ระเบียบที่ใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาทุกโรงเรียนจะมีระเบียบที่ว่าด้วยการแต่งกาย ความประพฤติและการลงโทษ เป็นระเบียบที่ออกมาตามความในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 132 ลงวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2515 และกฎกระทรวงฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2515) ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2518) และระเบียบว่าด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา พ.ศ. 2543 และเนื่องจากโรงเรียนมัธยมศึกษา ในสังกัดกรมสามัญศึกษา ซึ่งมีปัจจัยอันเป็นองค์ประกอบในการจัดการสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมอื่น ๆ อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ วิทยของนักเรียนไม่แตกต่างกันมากนักแต่จะมีข้อแตกต่างกันในระเบียบปฏิบัติบ้าง ในบางโรงเรียนแต่ละโรงเรียนต่าง ๆ ก็ใช้ระเบียบข้อบังคับในลักษณะใกล้เคียงกันเป็นหลัก ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจและใช้อำนาจหน้าที่ในการบริหารงานเพื่อให้นักเรียนเป็นผู้มีวินัยในตนเองและในหมู่คณะ ประพฤติ ปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยที่นักเรียนจะต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่โรงเรียนกำหนดไว้ เพื่อป้องกัน

แก้ไข ควบคุม นักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมด้านต่าง ๆ อันเป็นปัญหาด้านวินัยนักเรียนต่อไป ระเบียบนั้นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่ง ที่จะก่อให้เกิดวินัยขึ้นในตัวนักเรียน โดยเฉพาะวินัยในตนเอง ซึ่งเป็นความสามารถในการที่จะควบคุมตนเองให้อยู่ในกรอบของสังคมที่

กำหนดขึ้นไว้ได้ แต่ในสถานศึกษาแล้ว ผู้บริหาร ครู ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำกับและดูแลพฤติกรรมนักเรียน ในการส่งเสริมการใช้ระเบียบให้นักเรียนเป็นผู้มีวินัยในตนเองและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นโดยจะต้องทำให้ทุกคนรู้สึกเห็นดีเห็นงาม ในกฎระเบียบที่จะปฏิบัติร่วมกันด้วยความเต็มใจจึงจะทำให้การใช้ระเบียบวินัยประสบความสำเร็จ

(2) ตรงต่อเวลา มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงพฤติกรรมที่แสดงถึงความตรงต่อเวลา เช่น กรมวิชาการ (อ้างถึงใน สรียา เหลาธรรม, 2546, น.25) ได้กล่าวว่า ตรงต่อเวลา คือ พฤติกรรมที่แสดงได้แก่ปฏิบัติงานทันเวลาที่กำหนด

ศิริลักษณ์ เบญจภูมริน (2551, น.1) ได้ให้ความหมายการตรงต่อเวลาหมายถึง การถือตามกำหนดเวลา สำหรับกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง และกล่าวถึงประโยชน์ของการตรงต่อเวลาว่าทำให้เรามีนิสัยขยันขันแข็งเอาการเอางานอย่างจริงจัง ฝึกให้เราเป็นคนกระตือรือร้นมีชีวิตชีวาทำให้เรามีความซื่อตรงต่อตัวเองรักษาเกียรติยศของตนเอง ทำให้เราทำงานได้สะดวกรวดเร็วเรียบร้อยและมีผลดีหน้าที่การงานประสบความสำเร็จ ชีวิตก้าวหน้า สามารถกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เราจะกระทำได้ในแต่ละวันทำให้ชีวิตมีระเบียบและมีวินัยกับตนเองเป็นที่เชื่อถือและไว้วางใจของคนอื่น

สมิต อาชวนิจกุล (2549, น.1) ได้กล่าวถึงเหตุที่ทำให้เป็นคนไม่ตรงต่อเวลา มีดังนี้ชอบผัดเวลา การทำเช่นนั้นบ่อย จะทำให้เสียนิสัยและทำให้เกิดความล่าช้าไม่ทันการในที่สุด ไม่เตรียมตัวให้พร้อม เฉื่อยชา ประมาท เห็นว่ายังมีเวลาเหลือ ก็มักทำอะไรจับจดยุ่ นิสัยที่ไม่เคารพต่อระเบียบหรือไม่เกรงใจคนอื่น ไม่แคร์ว่าคนอื่นจะต้องคอยเราอย่างไรจากที่กล่าวมาผู้วิจัยได้สรุป ความตรงต่อเวลา หมายถึงนักเรียนทำงานเสร็จตรงตามเวลาที่กำหนด เช่น นักเรียนส่งงานตามเวลาที่ครูกำหนด มาโรงเรียนตรงเวลา เข้าเรียนตรงตามเวลา

(3) ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถาบันและสังคม ประดิษฐ์นันท์ อุปรมย์ (อ้างถึงใน กฤษณะ ซาซุม, 2548, น.17) ได้กล่าวถึงวินัยว่า เมื่อบุคคลอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ย่อมมีความคิดเห็นและพฤติกรรมต่าง ๆ กัน ถ้าปล่อยให้บุคคลสามารถแสดงพฤติกรรมทุกอย่างได้ตามความพอใจ สังคมก็จะเกิดความสับสนวุ่นวายเนื่องจากแต่ละคนก็จะทำในสิ่งที่ตนพอใจเท่านั้น ดังนั้นการมีเกณฑ์หรือระเบียบจำกัดพฤติกรรมของบุคคลไว้บ้างจะช่วยให้กลุ่มคนหรือสังคมต่าง ๆ อยู่ร่วมกันได้อย่างเรียบร้อยมากขึ้น วินัยไม่ได้หมายถึง กฎเกณฑ์หรือระเบียบข้อบังคับในกลุ่มเท่านั้นยังหมายถึงกฎเกณฑ์หรือระเบียบวินัยภายในตัวบุคคลด้วย ในกลุ่มสังคมใดที่มีสมาชิกมีระเบียบวินัยในตนเองมาก แสดงว่ากลุ่มสังคมนั้นประกอบไปด้วยสมาชิกที่มีความรับผิดชอบมากในกรณีนี้ ในสังคมอาจจะไม่ต้องเกิดขึ้นมากนัก เช่น ในโรงเรียนใดที่ระเบียบวินัยในตนเองมากคือรู้ว่าตนจะต้องมาโรงเรียนในเวลาใด จะออกจากโรงเรียนเมื่อใด ควรแต่งกายอย่างไร ควรแสดงกิริยามารยาทกับ

ครูอย่างไร และควรเป็นหน้าที่ในฐานะนักเรียนอย่างไรบ้าง เป็นต้น โรงเรียนแทบจะไม่ต้องการสร้างวินัยขึ้นมาบังคับเพื่อให้เด็กเรียนต้องปฏิบัติตามอีกเลย แต่ในความจริงแล้วจะพบว่า นักเรียนในโรงเรียนหนึ่ง ๆ นั้นมาจากสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน บางคนไม่เคยรับการฝึกวินัยมาก่อนเลย บางคนขาดการดูแลเอาใจใส่ในด้านการอบรมสั่งสอนให้มีวินัย ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องสร้างวินัยขึ้นมาเป็นระเบียบข้อบังคับให้ทุกคนปฏิบัติตามเหมือน ๆ กันเช่น ระเบียบการแต่งกายอันได้แก่ลักษณะการไว้ผม การแต่งเครื่องแบบ การสวมถุงเท้าและลักษณะของรองเท้าหรือวินัยภายในห้องเรียน ซึ่งได้แก่การไม่นำขนมหรืออาหารมารับประทานในห้องเรียน ไม่คุยหรือเล่นเสียงดังในเวลาเรียนและไม่นอนหลับในขณะที่ครูกำลังสอน เป็นต้นจากที่กล่าวมา ผู้วิจัยได้สรุป การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถาบันและสังคมหมายถึง นักเรียนประพฤติตนอยู่ในสถาบันและสังคมอย่างถูกต้องเหมาะสมโดยปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถาบันเช่น แต่งกายถูกระเบียบ ทรงผมถูกต้อง ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมเช่น ไม่ลักขโมยไม่ประทุษร้ายคนอื่น

2.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความมีวินัยในตนเอง

2.3.1 ปัจจัยด้านสถานภาพครอบครัว

2.3.1.1 สถานภาพทางครอบครัว ในที่นี้หมายถึง การอยู่ร่วมกัน การแยกกันอยู่ การหย่าร้างของครอบครัว

(1) การอยู่ร่วมกัน คือ การได้อยู่กับสามี อยู่กับภรรยา และบุตร

(2) การแยกกันอยู่ ได้แก่ ผู้ที่มีได้อยู่ร่วมกันฉันท์สามีภรรยาแล้ว แต่ยังไม่ได้หย่ากันตามกฎหมาย รวมทั้งผู้ที่ไม่ได้สมรสอย่างถูกต้องตามกฎหมาย แต่ไม่ได้อยู่ร่วมกันฉันท์สามีภรรยาแล้ว

(3) การหย่าร้าง ได้แก่ สามีภรรยาที่จดทะเบียนหย่าต่อนายทะเบียนถือว่าถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อให้ความเป็นสามีภรรยา สิ้นสุดลง

สภาพครอบครัวที่แตกแยกทำให้เด็กขาดความมั่นใจในตัวเอง แสดงออกเก่งต่อครู ต่อเพื่อนนักเรียนเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อื่น สัมพันธภาพในครอบครัวก็เป็นหนึ่งปัจจัยที่ทำให้เด็กประพฤติผิดวินัย เช่น ผู้ปกครองไม่มีเวลาหรือไม่สนใจในเรื่องความเป็นอยู่ สภาพจิตใจการศึกษาเล่าเรียน นอกจากนี้วิธีการอบรมสั่งสอนของครอบครัวก็เป็นสาเหตุให้เด็กเกิดอารมณ์กระวนกระวาย ตื่นเต้นอยู่เสมอ ขาดความเชื่อมั่นในตนเองหรือการปล่อยให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ ตามใจจะทำให้เด็กขาดเหตุผลที่ดีทางจิตใจ ไม่แน่ใจว่าตนเองทำถูกหรือผิด

บลูม และเซลซนิก (Bloom and Selznick, 1958) อธิบายการขัดเกลาทางสังคมไว้สองความหมาย กล่าวคือ ในแง่สังคม การขัดเกลาทางสังคม หมายถึง การถ่ายทอดวัฒนธรรมและการทำให้บุคคลมีวิถีชีวิตที่เป็นระเบียบ และในแง่ของแต่ละบุคคล การขัดเกลาทางสังคมเป็น

กระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนจากชีวิตอินทรีย์เป็นมนุษย์ที่สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ และปฏิบัติตามค่านิยม อุดมคติ และระดับความทะเยอทะยานได้ โดย บรูม และเซลซนิก (Broom and Selznick) กล่าวถึงการขัดเกลาทางสังคมว่า มีความมุ่งหมายหลัก 4 ประการ ดังนี้ คือ

(1)การปลูกฝังระเบียบวินัย การมีระเบียบวินัยถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินกิจกรรมในสังคมและการอยู่ร่วมกันของกลุ่ม การปลูกฝังระเบียบวินัยจะทำให้บุคคลยอมทำตามระเบียบกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนด ถึงแม้ว่าจะมีความยากลำบากแต่ก็ต้องฝืนใจทำ ระเบียบวินัยเป็นสิ่งที่บุคคลได้รับนับตั้งแต่วัยต้นของชีวิตจวบจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ บุคคลควรทำตามระเบียบวินัยอย่างสม่ำเสมอและยึดหยุ่นอย่างมีเหตุผล เพราะมีผลต่อบุคลิกภาพของบุคคลอย่างมาก

(2)การปลูกฝังความมุ่งหวังในชีวิตตามที่กลุ่มยอมรับ โดยปกติระเบียบวินัยเป็นสิ่งที่บุคคลไม่ค่อยอยากปฏิบัติ แต่ความมุ่งหวังจะช่วยให้บุคคลมีความมุ่งมั่นและยอมรับระเบียบวินัยที่จะต้องประพฤติปฏิบัติ เพื่อลุล่วงสู่ความต้องการในอนาคต ความลุล่วงที่ต้องการนั้น คือความมุ่งหวังที่บุคคลได้รับจากสังคมหรือกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ได้ถ่ายทอดค่านิยมทางสังคมนั้นมาถึงตัวบุคคล เช่น คุณค่าของสังคมไทยที่ยกย่องให้เกียรติคนที่มีการศึกษาสูง ค่านิยมทางสังคมจะได้รับการปลูกฝังทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้บุคคลเกิดความมุ่งหวังในค่านิยมเหล่านี้ และยอมลำบากทำตามบรรทัดฐานที่กลุ่มวางไว้เพื่อเป็นเป้าหมายในชีวิต

(3)การกำหนดบทบาทในสังคม บุคคลจะได้รับการกำหนดบทบาทจากสังคมนั้นทั้งรับรู้ทัศนคติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับบทบาทนั้น ๆ โดยลักษณะของการรับรู้แบบค่อยเป็นค่อยไป เช่น ลักษณะการวางตัวให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสมถูกกาลเทศะต่อบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ด้วย

(4)การให้ความชำนาญเฉพาะอย่างหรือทักษะ บุคคลจะได้รับการอบรมสั่งสอนให้เกิดความชำนาญหรือทักษะที่จะมีส่วนร่วมกิจกรรมในสังคมกับคนอื่น ๆ จุดมุ่งหมายในข้อนี้เป็นผลสุดท้ายที่ต่อเนื่องมาจากจุดมุ่งหมายแต่ละข้อตามลำดับ ในสังคมที่มีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ วิธีการเรียนรู้มักเกิดจากการเลียนแบบถ่ายทอดกันลงมานับชั่วอายุคน แต่ในสังคมที่สลับซับซ้อน ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เข้ามามีบทบาทในชีวิตของบุคคลอย่างมาก วิธีการเรียนรู้ในสังคมที่ซับซ้อนนี้จึงต้องเป็นการเรียนรู้อย่างเป็นทางการจึงจะได้ผล โดยแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญคือโรงเรียนนั่นเอง

2.3.2 การอบรมเลี้ยงดู การอบรมเลี้ยงดูเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กมีการเจริญเติบโต และพัฒนาการอย่างองค์รวมการอบรมเลี้ยงดูครอบคลุมถึงการแนะนำสั่งสอนฝึกฝนที่มุ่งให้เด็กประพฤติดี มีระเบียบวินัยรู้จักควบคุมตนเอง มีความรับผิดชอบ และการดูแลเพื่อตอบสนองความต้องการของเด็กทั้งกายและใจโดยมุ่งให้เด็กมีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรงไม่มีโรคไม่พิการ อารมณ์แจ่มใส สติปัญญาดี มีความเฉลียวฉลาด และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น การที่เด็กจะเจริญเติบโต

และมีพัฒนาการอย่างองค์รวมได้นั้น ขึ้นกับปัจจัยหลักสำคัญ 2 ประการ คือพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูนับเป็นสิ่งแวดล้อมที่สำคัญของเด็ก

ความหมายการอบรมเลี้ยงดู

เพ็ญศรี พิชัยสนิธ (2552) ได้อธิบายความหมายของการอบรมเลี้ยงดูดังนี้ การอบรมหมายถึง การแนะนำ สั่งสอนและอบรม ฝึกฝน ที่มุ่งให้เด็กประพฤติดี มีระเบียบวินัย รู้จักควบคุมตนเองมีความรับผิดชอบ เป็นต้น ส่วนการเลี้ยงดู หมายถึงการดูแลเพื่อตอบสนองความต้องการของเด็กทั้งกายและใจ โดยมุ่งให้เด็กมีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรงทุกระบบ ไม่มีโรค ไม่มีคามพิการ อารมณ์แจ่มใส สติปัญญาเฉลียวฉลาด และมีความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น เป็นต้น

สุนน อมรวิวัฒน์ และคณะ (อ้างถึงใน กุศล สุนทรธาดา 2541, น.7) ได้สรุปความหมายของการอบรมเลี้ยงดูเด็กว่า หมายถึง ลักษณะวิธีการต่าง ๆ ที่ผู้เลี้ยงดูใช้ในการเลี้ยงดูเด็ก ดูแลเด็ก อบรมสั่งสอนเด็ก และมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก รวมทั้งการปฏิบัติตัวของผู้เลี้ยงดู และความคิดเห็นของผู้ใหญ่เกี่ยวกับเด็ก

เกรก (อ้างถึงใน สมคิด อิศระวัฒน์ 2542, น.9) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูคือ กระบวนการที่บุคคลได้เรียนรู้ในการพัฒนาทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม ความรู้ และความหวังของสังคม ตลอดจนการปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับบทบาทของงานในสังคมนั้น ๆ ด้วย

กรีน (อ้างถึงใน สมคิด อิศระวัฒน์ 2542, น.9) กล่าวว่า การอบรมให้รู้ระเบียบสังคมเป็นกระบวนการที่เด็กจะได้รับวัฒนธรรม และสร้างบุคลิกภาพกับความเป็นตัวของตัวเอง

บลูม และเชลซนิก (อ้างถึงใน สมคิด อิศระวัฒน์ 2542, น.10) ได้ให้คำนิยามของการอบรมเลี้ยงดูไว้สองลักษณะคือ ทางสังคม หมายถึงการถ่ายทอดวัฒนธรรม และการทำให้บุคคลมีวิถีชีวิตที่เป็นระเบียบ ในแง่บุคคลหมายถึง กระบวนการที่ทำให้ตนเปลี่ยนจากชีวอินทรีย์เป็นมนุษย์ สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ และปฏิบัติตามอุดมคติ ค่านิยม และระดับความทะเยอทะยาน

สรุปการอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การตอบสนองความต้องการของเด็กทั้งกายและใจ การมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก การถ่ายทอดวัฒนธรรม ทัศนคติความเชื่อ ค่านิยม ความรู้ และความหวังของสังคมตลอดจนการส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาที่ได้อย่างรอบด้าน คือ กาย ใจ สังคม และปัญญา เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้แข็งแรง และสามารถใช้ชีวิตได้อย่างชาญฉลาด

จุดมุ่งหมายของการอบรมเลี้ยงดู มีหลักใหญ่ 4 ประการ คือ Broom L & Selznic (อ้างถึงใน สมคิด อิศระวัฒน์ 2542, น.10-11)

1. การปลูกฝังระเบียบวินัย (Disciplines) ซึ่งเป็นพื้นฐานในการดำเนินกิจกรรมในสังคม และการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ทำให้บุคคลปฏิบัติตามกฎระเบียบที่สังคมกำหนด เป็นสิ่งที่บุคคลได้รับ ตั้งแต่วัยต้นของชีวิต ในการดำรงชีวิตประจำวัน

2. การปลูกฝังความคาดหวัง (Aspiration) ทำให้ระเบียบวินัยมีคุณค่า และง่ายต่อการปฏิบัติเพื่อจะให้ได้สิ่งที่ตนต้องการ

3. การกำหนดบทบาทในสังคม (Social Role) เป็นการที่บุคคลรู้จักบทบาทตนเอง และแสดงบทบาทได้อย่างเหมาะสม ในการสัมพันธ์กับผู้อื่น ได้ถูกต้อง ตามกาลเทศะ และโอกาสต่าง ๆ กัน

4. การให้เกิดทักษะ หรือความชำนาญเฉพาะอย่าง (Skills) ที่จะใช้ร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น ในสังคมมีการถ่ายทอดการปฏิบัติตามประเพณี โดยการเรียนรู้ จากการเลียนแบบการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

ปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง หมายถึง รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ผู้ปกครองของนักเรียนใช้ในการอบรมเลี้ยงดูนักเรียน ประกอบด้วย

(1) การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจที่มีเหตุผล (authoritative parenting style) เป็นลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาให้ความรักความอบอุ่นมาก มีการควบคุมความประพฤติอย่างเข้มงวด แต่มีการควบคุมทางด้านจิตใจในระดับต่ำ บิดามารดายินดีรับฟังลูก เพื่อที่จะได้ให้การแนะนำเสนอแนะแนวทางที่ดีให้แก่ลูก ให้คำแนะนำลูกอย่างสม่ำเสมอ บิดามารดาประเมินค่าความเชื่อถือในฐานะที่เป็นความคาดหวังและอิสรภาพของลูก บิดา มารดาตั้งมาตรฐานและบังคับลูกให้ทำตามมาตรฐานที่ตนเองกำหนด บิดามารดาไม่ยอมรับว่าตนเองเป็นผู้ที่กำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เหล่านี้ ลูกมักถูกกระตุ้นให้มีส่วนร่วมในลักษณะแบบ “ให้และรับ” อย่างไรก็ตาม บิดามารดาฟังความคิดเห็นของลูก ยอมรับฟังเหตุผลต่าง ๆ ที่ลูกใช้อธิบายถึงการตัดสินใจและเปิดโอกาสให้ลูกได้บอกจุดมุ่งหมายของลูกด้วย

(2) การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม (authoritarian parenting style) เป็นลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาให้ความรักความอบอุ่นไม่มาก มีการควบคุมความประพฤติอย่างเข้มงวด และมีการควบคุมทางด้านจิตใจในระดับสูงด้วย บิดามารดาในกลุ่มนี้ มีการควบคุมและประเมินผลพฤติกรรมและทัศนคติของลูกเพื่อให้ตรงกับมาตรฐานของการปฏิบัติที่ถูกจงใจในทางทฤษฎี และกำหนดโดยผู้ที่มีอำนาจสูงกว่า บิดามารดาแบบนี้จะไม่ใช้คำว่า “ให้และรับ” ในครอบครัว ลูกถูกคาดหวังให้ยอมรับคำพูดของบิดามารดาว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องเสมอ การเชื่อฟัง คำนิยามหรือคำพูดของบิดามารดาเปรียบเหมือนการทำความคิดของลูก บิดามารดาแบบนี้คาดหวังให้ลูกต้องทำดีที่สุดและผิดไม่ได้เลย ลูกถูกมองว่ายังมีสถานภาพเป็นเด็ก โดยมีความเข้มงวดกับลูกใน

เรื่องอิสรภาพ และระบุนความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานบ้านที่ลูกต้องรับผิดชอบเพื่อสอนลูกให้อาใจ ใฝ่ในงานบิดามารดามักฝึกหัดลูกให้ทำตามที่สังคมต้องการยึดมั่นในตนเองอย่างแข็งขันและ เข้มงวดต่อลูก

(3) การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจ (Indulgent parenting style) เป็นลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาให้ความรักความอบอุ่นมาก มีการควบคุมความประพฤติไม่เข้มงวดและมีการควบคุมทางด้านจิตใจในระดับต่ำด้วย บิดามารดาในกลุ่มนี้เชื่อว่า การควบคุมลูกเป็นการละเมิดสิทธิของเด็กและจำกัดขีดพัฒนาการของลูก จึงตามใจลูก พยายามปฏิบัติตนในแนวทางต่าง ๆ ที่ไม่บีบบังคับลูก เช่น ไม่ลงโทษ ยอมรับลูกและเห็นด้วยกับแรงกระตุ้นเกี่ยวกับความปรารถนาและการกระทำของลูก บิดามารดาจะไม่เข้มงวดกวดขันลูกปล่อยให้ลูกทำตามใจชอบ

2.3.3 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมสถานศึกษา

2.3.3.1 การปฏิบัติตนของครู

การปฏิบัติตนของครู หมายถึง การเตรียมการสอน พฤติกรรมการสอน บุคลิกการแต่งกายดี มีความยุติธรรม ความประพฤติเรียบร้อย ร่าเริง แจ่มใส เสียสละ ความเข้าใจและเป็นกันเอง การเอาใจใส่ดูแลนักเรียน รวมถึงสัมพันธ์ภาพระหว่างครูและนักเรียนที่สอนอีกด้วย

2.3.3.2 พฤติกรรมกลุ่มเพื่อน

พฤติกรรมกลุ่มเพื่อน หมายถึง การกระทำของบุคคลในกลุ่มที่มักจะคล้อยตามกันหรือกระทำพฤติกรรมเช่นเดียวกันเพื่อบ่งบอกถึงการเป็นสมาชิกภายในกลุ่มนั้น ๆ

กลุ่มเพื่อน เป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่ง เช่น เพื่อนฝูงชักชวนกันก่อการวิวาทหรือสร้างบรรยากาศให้เกิดความตึงเครียด เพื่อนนับว่ามีส่วนสำคัญอย่างมากสำหรับวัยรุ่นหากคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมไม่ดีนักเรียนก็จะซึมซับพฤติกรรมเหล่านั้นไว้ และมีความประพฤติไม่ดีไปด้วยในที่สุด หากไม่ได้รับคำแนะนำจากผู้ปกครอง ครู อาจารย์ หรือบุคคลที่ใกล้ชิด

คุณแจสำคัญในการแข่งขันในเวทีโลก คือ คุณภาพและสมรรถภาพของคนไทยทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเด็กไทย ให้มีความพร้อมรองรับการเป็นสังคมผู้สูงอายุในอนาคต คุณภาพและสมรรถภาพดังกล่าว หมายถึง ความสามารถในการอ่าน เขียน การคิดคำนวณ คิดวิเคราะห์ ความสามารถทางเทคโนโลยี และการสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศ ทั้งภาษาสากล และภาษาของประเทศเพื่อนบ้าน เป็นต้น นอกจากนี้ เด็กไทยควรมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑ ได้แก่ ความรู้ในวิชาแกนตามศตวรรษที่ ๒๑ ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพ ทักษะการเรียนรู้และการสร้างนวัตกรรม และทักษะทางข้อมูล สื่อ และเทคโนโลยี พร้อมทั้งทักษะชีวิตในระบบเศรษฐกิจ สังคมพหุวัฒนธรรมท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงสถานการณ์รุนแรงและภัยพิบัติต่าง ๆ นอกจากนี้

จริยธรรมในการทำงาน เป็นคุณสมบัติของพนักงานที่ผู้บริหารสูงสุดขององค์กรเอกชนในประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา พิจารณาว่าสำคัญที่สุด เหนือกว่าการทำงานเป็นทีม การมีความสามารถในการตัดสินใจ การคิดวิพากษ์ ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ และความสามารถในการอ่านและคำนวณขั้นพื้นฐาน ความท้าทายดังกล่าวเป็นแรงผลักดันให้การศึกษาไทยต้องมีการพัฒนาอย่างเร่งด่วน โดยการเรียนรู้ยุคใหม่ต้องสอนให้น้อยลงและเรียนรู้ให้มากขึ้น ให้ความสำคัญกับทักษะมากกว่าสาระการเรียนรู้ ให้นักเรียนเป็นผู้ชี้ทิศทางการเรียนรู้ เรียนแบบร่วมมือกัน เรียนกันเป็นทีม และประเมินผลแบบใหม่โดยถามวิธีคิด ประเมินเป็นทีม และข้อสอบไม่เป็นความลับ แต่เป็นตัวกระตุ้นให้เรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ, 2558, น.16)

โคลเบอร์ก (Kohlberg) ได้ศึกษาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชนอเมริกัน อายุ 10 - 16 ปี และได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ (Levels) แต่ละระดับแบ่งออกเป็น 2 ขั้น (Stages) ดังนั้น พัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์กมีทั้งหมด 6 ขั้น

ระดับที่ 1 ระดับก่อนกฎเกณฑ์สังคม จะพบในเด็ก 2-10 ปี

ขั้นที่ 1 ระดับจริยธรรมของผู้อื่น

ในขั้นนี้เด็กจะใช้ผลตามของพฤติกรรมเป็นเครื่องชี้ว่า พฤติกรรมของตน “ถูก” หรือ “ผิด” เป็นต้นว่า ถ้าเด็กถูกทำโทษก็จะคิดว่าสิ่งที่ตนทำ “ผิด” และจะพยายามหลีกเลี่ยงไม่ทำสิ่งนั้นอีก พฤติกรรมใดที่มีผลตามด้วยรางวัลหรือคำชม เด็กก็จะคิดว่าสิ่งที่ตนทำ “ถูก” และจะทำซ้ำอีกเพื่อหวังรางวัล

ขั้นที่ 2 ระดับจริยธรรมของผู้อื่น

ในขั้นนี้เด็กจะสนใจทำตามกฎข้อบังคับ เพื่อประโยชน์หรือความพอใจของตนเอง หรือทำดีเพราะอยากได้ของตอบแทน หรือรางวัล พฤติกรรมของเด็กในขั้นนี้ทำเพื่อสนองความต้องการของตนเอง แต่มักจะเป็นการแลกเปลี่ยนกับคนอื่น เช่น ประโยค “ถ้าเธอทำให้ฉัน ฉันจะให้.....”

ระดับที่ 2 ระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์สังคม จะพบในวัยรุ่นอายุ 10 -16 ปี

ขั้นที่ 3 การยอมรับของกลุ่มหรือสังคม

ใช้เหตุผลเลือกทำในสิ่งที่กลุ่มยอมรับโดยเฉพาะเพื่อน เพื่อเป็นที่ชื่นชมและยอมรับของเพื่อน ไม่เป็นตัวของตัวเอง คล้อยตามการชักจูงของผู้อื่น เพื่อต้องการรักษาสัมพันธภาพที่ดี พบในวัยรุ่นอายุ 10 -15 ปี ขั้นนี้แสดงพฤติกรรมเพื่อต้องการเป็นที่ยอมรับของหมู่คณะ การช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อให้เขาพอใจ

ขั้นที่ 4 กฎและระเบียบของสังคม

จะใช้หลักทำตามหน้าที่ของสังคม โดยปฏิบัติตามระเบียบของสังคมอย่างเคร่งครัด เรียนรู้การเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม ปฏิบัติตามหน้าที่ของสังคมเพื่อดำรงไว้ซึ่งกฎเกณฑ์ในสังคม พบในอายุ 13 -16 ปี

ขั้นนี้แสดงพฤติกรรมเพื่อทำตามหน้าที่ของสังคม โดยบุคคลรู้ถึงบทบาทและหน้าที่ของเขาในฐานะเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมนั้น จึงมีหน้าที่ทำตามกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่สังคมกำหนดให้ หรือคาดหมายไว้

ระดับที่ 3 ระดับจริยธรรมอย่างมีวิจารณญาณ

เป็นหลักจริยธรรมของผู้มีอายุ 20 ปี ขึ้นไป ผู้ทำหรือผู้แสดงพฤติกรรมได้พยายามที่จะตีความหมายของหลักการและมาตรฐานทางจริยธรรมด้วยวิจารณญาณ ก่อนที่จะยึดถือเป็นหลักของความประพฤติที่จะปฏิบัติตาม การตัดสินใจ “ถูก” “ผิด” “ไม่ควร” มาจากวิจารณญาณของตนเอง

ขั้นที่ 5 สัญญาสังคมหรือหลักการทำตามคำมั่นสัญญา

ขั้นนี้เน้นถึงความสำคัญของมาตรฐานทางจริยธรรมที่ทุกคนหรือคนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกสมควรที่จะปฏิบัติตาม โดยพิจารณาถึงประโยชน์และสิทธิของบุคคลก่อนที่จะใช้เป็นมาตรฐานทางจริยธรรม ได้ใช้ความคิดและเหตุผลเปรียบเทียบว่าสิ่งไหนผิดและสิ่งไหนถูก ในขั้นนี้การ “ถูก” และ “ผิด” ขึ้นอยู่กับค่านิยมและความคิดเห็นของบุคคลแต่ละบุคคล

ขั้นที่ 6 หลักการคุณธรรมสากล

ขั้นนี้เป็นหลักการมาตรฐานจริยธรรมสากล เป็นหลักการเพื่อมนุษยธรรม เพื่อความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและเพื่อความยุติธรรมของมนุษย์ทุกคน ในขั้นนี้สิ่งที่ “ถูก” และ “ผิด” เป็นสิ่งที่ขึ้นมโนธรรมของแต่ละบุคคลที่เลือกยึดถือ

2.3.3.3 ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ความสำคัญและความจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การพัฒนานักเรียนให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังไว้ โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งนอกจาก ส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวกแล้ว ในเชิงลบก็มีปรากฏเช่นกัน เป็นต้นว่า ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่าง ๆ ปัญหาครอบครัว ซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด มีการปรับตัวที่ไม่เหมาะสมหรืออื่น ๆ ที่เป็น

ผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนานักเรียนให้เติบโตตามที่มุ่งหวังนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทุกคน โดยเฉพาะบุคลากร ครู ทุกคนในโรงเรียน ซึ่งมีครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรักและเมตตาที่มีต่อศิษย์ และภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโต งอกงาม เป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป

นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (มาตรา 6) และแนวทางการจัดการศึกษายังได้ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคน โดยยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (มาตรา 22) ในการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งเรื่องหนึ่งที่กำหนดให้ดำเนินการ คือเรื่อง ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (มาตรา 23 ข้อ (5) ทั้งนี้การจัดกระบวนการเรียนให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา อีกทั้งมีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพระบบหนึ่งที่กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระทรวงสาธารณสุข โดยกรมสุขภาพจิต ได้ร่วมกันวางรากฐาน เพื่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียน การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงมีคุณค่าและความจำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลกับเด็กอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง และยั่งยืน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงเป็นระบบที่สามารถดำเนินการเพื่อให้มีกระบวนการทำงานเป็นระบบ มีความชัดเจน ครอบคลุมทั้งด้านปัจจัย ด้านผลผลิต และด้านกระบวนการ กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายให้โรงเรียนในสังกัดเอาใจใส่ดูแลนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีกระบวนการทำงานที่มีคุณภาพและการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพและมีศักยภาพ เป็นทรัพยากรบุคคลที่พร้อมสมบูรณ์ทั้งร่างกายสติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม และมีชีวิตที่สงบสุขให้สมกับข้อความที่ว่า “เก่ง

ดี มีสุข” โดยบุคลากรทุกคนในโรงเรียนมีความร่วมมือกัน ทั้งผู้บริหารและครูตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (กรมสามัญศึกษา, 2544, น.3)

รัฐบาลได้มีนโยบายในการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษา ครู อาจารย์ และผู้เกี่ยวข้องร่วมแรงร่วมใจช่วยเหลือส่งเสริมนักเรียนอย่างมีระบบและต่อเนื่อง โดยยึดสายใยและความผูกพันระหว่างครูและศิษย์ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพระบบหนึ่งที่กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกระทรวงสาธารณสุข โดยกรมส่งเสริมสุขภาพจิต ได้ร่วมกันวางรากฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนซึ่งมีแนวทางดำเนินงาน คือ ปรับเปลี่ยนบทบาทและเจตคติของผู้บริหารและครูให้ส่งเสริม ดูแล พัฒนานักเรียนทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม วางระบบที่จะสร้างความมั่นใจว่า นักเรียนทุกคนมีครูอย่างน้อยหนึ่งคนที่จะคอยดูแลทุกข์สุขอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องสนับสนุนให้ครูมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ปกครอง เพื่อให้บ้านโรงเรียนและชุมชน เชื่อมประสานและรวมกลุ่มเป็นเครือข่าย ช่วยกันเฝ้าระวังดูแลนักเรียน ประสานสัมพันธ์ระหว่าง นักเรียน ชุมชน ผู้ชำนาญการในด้านสาขาต่าง ๆ เพื่อให้มีการสืบต่อและรับช่วงการแก้ไข ส่งเสริม พัฒนานักเรียน และเยาวชนในรูปแบบสหวิทยาการ การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงมีคุณค่าและความจำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลกับนักเรียนอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547)

นอกจากนี้ นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558, น.27) ได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่ 2 ขยายโอกาสเข้าถึงบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ทั่วถึงครอบคลุมผู้เรียน ให้ได้รับโอกาสในการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ และมีคุณภาพ

กลยุทธ์

1. พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ นักเรียนเป็นรายบุคคล ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ให้มีประสิทธิภาพ
2. สนับสนุนการบริหารจัดการงบประมาณ ประเภทเงินอุดหนุนรายหัวให้ผู้เรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้แบบตามตัวผู้เรียน (Demand side Financing) มีการเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เน้นการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกระดับ และทุกประเภท มีโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนที่มีคุณภาพ เรียนจนจบหลักสูตร มีโอกาสเรียนต่อ มีอาชีพที่สุจริตและมั่นคงในชีวิต

4. สนับสนุนโรงเรียนที่มีคุณภาพ ทั้งในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาให้เป็นโรงเรียนที่มีรูปแบบการเรียนการสอนที่มุ่งสู่มาตรฐานสากล บนพื้นฐานของความเป็นไทยให้ครอบคลุมทุกจังหวัดอำเภอ ตำบล

5. สนับสนุนให้โรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่พิเศษมีโอกาสจัดการศึกษาด้านวิชาชีพ ทั้งที่จัดเอง และสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น เพื่อเป็นการสร้างอาชีพสุจริตให้กับผู้เรียน

6. ส่งเสริมการจัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งในรูปแบบปกติรูปแบบเพื่อความ เป็นเลิศ รูปแบบเพื่อเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และรูปแบบการศึกษาทางเลือก จัดให้มีความเหมาะสมและเต็มศักยภาพของผู้เรียน และยังคงระดับคุณภาพตามมาตรฐาน

7. ส่งเสริมสนับสนุนระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้มีความเข้มแข็งและต่อเนื่อง

8. ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วางแนวทางการดูแลช่วยเหลือและจัดการศึกษาที่เหมาะสม แก่เด็กด้อยโอกาสที่ไม่อยู่ในทะเบียนราษฎรเช่น บุตรหลานของแรงงานต่างด้าว เด็กไร้สัญชาติ เด็กพลัดถิ่น เด็กต่างด้าวเด็กไทยที่ไม่มีเลขประจำตัวประชาชน

ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ การส่งเสริม พัฒนา การป้องกัน และการแก้ไขปัญหาให้แก่ นักเรียน เพื่อให้ นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิตและรอดพ้นจากวิกฤติทั้งปวง

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน อย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน มีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพและมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้

องค์ประกอบของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานที่มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ

- (1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
- (2) การคัดกรองนักเรียน
- (3) การส่งเสริมพัฒนานักเรียน
- (4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา
- (5) การส่งต่อ

แต่ละองค์ประกอบของระบบมีความสำคัญ มีวิธีการและเครื่องมือต่างกันไปแต่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน ซึ่งเอื้อให้การดูแลนักเรียนเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นระบบที่มีมาตรฐานสามารถดำเนินการเพื่อการประกันคุณภาพได้

ในสภาวะทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศแปรปรวนอย่างรวดเร็ว และการรับเอาวัฒนธรรมของต่างประเทศมาใช้ โดยการแพร่กระจายจากสื่อทุกชนิด ทำให้เกิดผลกระทบแก่ เด็กและเยาวชนในวัยเรียน ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความมีวินัยในตนเองของนักเรียนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งถ้าไม่มีผู้ชี้แนะหรือผู้ให้คำแนะนำอย่างดีจะทำให้เด็กและเยาวชนเหล่านั้นมีพฤติกรรมหรือการดำเนินชีวิตที่อาจเป็นปัญหาแก่สังคมต่อไป

2.3.3.4 บรรยากาศของโรงเรียน

สภาพแวดล้อมของโรงเรียนหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นในโรงเรียนทั้งการสอนตัวครู เพื่อนนักเรียน บริเวณโรงเรียน อาคารสถานที่ รวมถึงบริเวณรอบนอกโรงเรียนด้วย ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียน ทั้งนี้ สุพจน์ จักขุทิพย์ (อ้างถึงใน ธีระภรณ์ ดงอนนธ์, 2552, น.50) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการประพฤติตนไม่สมควรแก่สภาพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า อิทธิพลจากการคบเพื่อน การยอมรับเพื่อนในทางเสื่อมเสียเป็นสิ่งที่ผลักดันให้ประพฤติตนไม่เหมาะสมแก่สภาพการเป็นนักเรียน และการใช้เวลาว่างในทางที่ไม่เหมาะสม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อีกทั้ง ขาดความรู้ความเข้าใจกฎหมายที่ใช้ควบคุมความประพฤติและนักเรียนนักศึกษาที่มีปัญหาเรื่องความประพฤติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการหนีโรงเรียน ทะเลาะวิวาท ส่วนใหญ่จะมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร สอดคล้องกับ เจริญชัย งานไว (อ้างถึงใน สรียา เหลาธรรม, 2546, น.21) กล่าวว่า กรมสามัญเชื่อว่า สภาพแวดล้อมที่ดีของโรงเรียนจะมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างความคิดจิตใจ และคุณธรรมต่าง ๆ อันพึงประสงค์ได้ ซึ่งตามหลักสูตรมุ่งให้นักเรียนมีคุณธรรมที่พึงประสงค์หลายประการและความมีวินัยในตนเองก็เป็นคุณลักษณะหนึ่งที่สำคัญและควรสร้างให้เกิดแก่ผู้เรียนได้ โดยการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการส่งเสริมคุณธรรมดังกล่าว

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 งานวิจัยภายในประเทศ

ธีระภรณ์ ดงอนนธ์ (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ระดับความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3 (2) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์กับความมีวินัยใน

ตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ (4) เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ที่เหมาะสมต่อความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 441 คน โดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอนเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน การถดถอยพหุคูณ และใช้เทคนิควิธีการคัดเลือกตัวแปรพยากรณ์ที่สัมพันธ์กับตัวแปรเกณฑ์โดยใช้วิธี Enter เพื่อคัดตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติ แล้วจึงนำตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติไปสร้างสมการพยากรณ์ความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยวิธีแบบ Stepwise

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีวินัยในตนเองโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางโดย พบว่า ความมีวินัยในตนเองด้านตรงต่อเวลามีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมาคือ ด้านปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถาบันและสังคม ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความรับผิดชอบด้านความอดทน ด้านความเคารพในสิทธิของผู้อื่น และด้านความมั่นใจในตนเอง ตามลำดับ

2. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความมีวินัยในตนเองของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความเชื่ออำนาจในตน การมุ่งอนาคตและควบคุมตน เจตคติต่อวินัยในตนเอง การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด การปฏิบัติตนของครูพฤติกรรมกลุ่มเพื่อน สภาพชุมชน ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01คือการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และอิทธิพลของตัวแบบสัญลักษณ์

3. ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การมุ่งอนาคตและควบคุมตน สภาพชุมชน การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ความมีวินัยในตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สามารถพยากรณ์ความมีวินัยในตนเองของนักเรียนได้ตามลำดับ โดยมีประสิทธิภาพในการทำนายร้อยละ 59.3 ($R^2=.593$)

ประไพศิลป์ ศรีณรงค์ฤทธิ์ (2552) ได้การวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านวินัยนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนชุมชนบ้านด่านซ้าย จังหวัดเลย มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านวินัยนักเรียน

(2) เพื่อศึกษาความคาดหวังแนวทางการพัฒนา และ (3) เพื่อศึกษาผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านวินัยนักเรียน เป็นวิจัยปฏิบัติการ กลุ่มพัฒนาคือกลุ่มที่มีวินัยต่ำจำนวน 30 คน กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้แก่ ครู จำนวน 18 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 231 คน และผู้ปกครอง จำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ (1) แบบสัมภาษณ์ (2) แบบสอบถาม (3) แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน (4) แบบประเมินพฤติกรรมของนักเรียนตามเกณฑ์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านวินัย การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิเคราะห์เนื้อหาการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติคือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(Standard Deviation

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพและปัญหาเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านวินัยนักเรียน กระบวนการจัดระบบโครงสร้างการดำเนินงานวินัยนักเรียนยังไม่ครอบคลุม ไม่ได้เชื่อมโยงกับองค์กรภายนอก ครูยังไม่เข้าใจวิธีการออกแบบแผนการเรียนรู้ ที่เน้นการจัดการเรียนเพื่อเสริมสร้างวินัยนักเรียน ไม่เน้นในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม ทำให้นักเรียนมีปัญหาด้านการตรงต่อเวลา การแต่งกาย และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ครูมอบหมาย ความคาดหวังของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอยากให้โรงเรียนสะอาดร่มรื่น นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านวินัยตามเกณฑ์

2. ความคาดหวังและแนวทางการพัฒนา พบว่าความคาดหวังนักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านวินัยตามเกณฑ์ คือ (1) การจัดระบบโครงสร้างต้องประสานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้เข้ามามีบทบาทให้มากยิ่งขึ้น (2) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูต้องเน้นกระบวนการคิด วิเคราะห์ บูรณาการสอนให้หลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (3) โครงการต่าง ๆ ที่กำหนดปฏิบัติและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด (4) ต้องมีการระดมทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมจากทุกภาคส่วน (5) ผู้บริหารต้องกำกับติดตามนิเทศงานตามตารางกำหนดอย่างสม่ำเสมอ (6) ครูปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

3. ผลการพัฒนา พบว่า ในวงรอบที่ 1 นักเรียนส่วนใหญ่พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านวินัยแต่มีนักเรียนจำนวน 4 คน ที่มีพฤติกรรมที่ต้องปรับปรุง เมื่อดำเนินการต่อเนื่องในวงรอบที่ 2 โดยใช้กิจกรรมการอบรม เพื่อนเตือน พบว่านักเรียนมีวินัยทุกด้าน โดยรวมอยู่ในระดับดีมากทุกคน

มนตรี วรรณสร (2551) ได้ศึกษาความมีวินัยต่อตนเองของนักเรียนในโรงเรียนกฤษฎาภิวัตน์ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดชัยภูมิ การศึกษาอิสระครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวินัยต่อตนเองของนักเรียนในโรงเรียนกฤษฎาภิวัตน์ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดชัยภูมิ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 - 3 ของโรงเรียนกฤษฎาภิวัตน์ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 188 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดย

ใช้ความถี่และร้อยละ ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ นักเรียนโรงเรียนกฤษฎาภิวัตน์ส่วนมากมีวินัยต่อตนเอง ในด้านอนามัยของตนเองโดยการ อาบน้ำ แปรงฟันหรือทำความสะอาดร่างกายอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง เป็นประจำและเสนอแนะให้สร้างวินัยด้านอนามัยของตนเอง โดยให้ผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลการรักษาความสะอาดของร่างกาย และสุขอนามัยในการรับประทานอาหารของนักเรียน ส่วนความมีวินัยต่อตนเองในด้านการแต่งกาย นักเรียนส่วนมากปฏิบัติเป็นประจำ คือ นักเรียนแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียนและมีข้อเสนอแนะให้จัดทำโครงการรณรงค์ ให้นักเรียนแต่งกายให้ถูกต้องและเรียบร้อย สำหรับความมีวินัยต่อตนเองด้านการเรียน นักเรียน ส่วนมากเข้าเรียนทันเวลาเรียนทุกครั้งเป็นประจำและข้อเสนอแนะให้สร้างวินัยด้านการเรียน โดยให้นักเรียนจัดทำตารางอ่านหนังสือของตนเองและปฏิบัติตามตารางที่กำหนดไว้เป็นประจำ ส่วนความมีวินัยต่อตนเองด้านการใช้และการรักษาทรัพย์สินส่วนรวม นักเรียนบางส่วนใช้อุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างคล่องแคล่วและถูกต้องตามหลักวิธีใช้ และเสนอแนะให้สร้างวินัยด้านการใช้และการรักษาทรัพย์สินส่วนรวม โดยให้นักเรียนเพิ่มความระมัดระวังเมื่อต้องใช้ทรัพย์สินส่วนรวม

นิพนธ์ ภูพันธ์ (2551) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการกระทำผิดวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักเขตบางขุนเทียน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม 5 ระดับ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการกระทำผิดวินัยของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักเขตบางขุนเทียน โดยรวมอยู่ในระดับน้อยเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านครอบครัว ด้านนักเรียน ด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับน้อย สำหรับด้านโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง และข้อเสนอแนะในการพัฒนาระเบียบวินัยให้กับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โรงเรียนควรส่งเสริมวินัยในตนเองของนักเรียนและสร้างวินัยส่วนรวมโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางปฏิบัติ ซึ่งทุกคนสามารถปฏิบัติได้ มีสภาพแวดล้อมและการเรียนการสอนที่น่าสนใจตลอดทั้งมีฝ่ายแนะแนวของโรงเรียนเพื่อเป็นที่ปรึกษาและช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหา

ศิริพร สะอาดล้วน (2550) ได้ศึกษาค้นคว้าแบบอิสระ ความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยในตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยในตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 100 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย อาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ผู้สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือ แบบประเมินพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างความมีวินัยในตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แล้วนำเสนอด้วยตารางประกอบความเรียงแบบบรรยายผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของนักเรียน ทั้ง 5 ด้าน คือด้านความประพฤติทั่วไป ด้านกิจวัตรประจำวัน ด้านการควบคุมตนเอง ด้านการทำงาน และด้านการเรียน อยู่ในระดับที่ปฏิบัติบ่อยครั้ง ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน มีความสัมพันธ์กันเฉพาะด้านความประพฤติทั่วไปและด้านการทำงาน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และ .01

สรียา เหลาธรรม (2546) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของโรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความมีวินัยในตนเองของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูสภาพแวดล้อมของโรงเรียนสามารถพยากรณ์ความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ลำไย สีหามาตย์ (2545) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีผู้ปกครองคนเดียว การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 ที่มีผู้ปกครองคนเดียว กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาค้นคว้านี้ คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2545 ในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหนองสองห้องกระทรวงศึกษาธิการ มีจำนวน 70 โรงเรียนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูของจิตรา ฝ้าทรัพย์ (2520) และแบบวัดความมีวินัยในตนเองของกุลชา ศิริเฉลิมพงศ์ (2544) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ซึ่งคำนวณได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ .75 และ .73 ตามลำดับ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติคือ ค่าร้อยละ (percentage) ค่าตัวกลางเลขคณิต (arithmetic mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Person's Product Moment Correlation Coefficient) ผลการวิจัยพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์กับความมีวินัยในตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดและการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ไม่มีความสัมพันธ์กับความมีวินัยในตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุภาพร ธนะชานันท์ (2544) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อวินัยในตนเองของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ (1) เพื่อเปรียบเทียบการมีวินัยในตนเองของนิสิตที่มีเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน

และ (2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการอบรมเลี้ยงดูและลักษณะทางจิตกับการมีวินัยในตนเองของนิสิต ผลจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับวินัยในตนเองของนิสิต จะให้แนวทางที่จะเป็นประโยชน์สำหรับพ่อแม่หรือผู้ปกครองและสถานศึกษาในการสร้างเสริมความมีวินัยในตนเองต่อไป กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ นิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 และปีที่ 4 คณะแพทยศาสตร์ คณะพลศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และคณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2540 สาขาละ 25 คน จำนวนรวมทั้งสิ้น 200 คนพบว่า นิสิตหญิงมีวินัยในตนเองสูงกว่านิสิตชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำมีวินัยในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยนิสิตที่มีผลการเรียนสูงกว่าเป็นผู้ที่มีค่าเฉลี่ยวินัยในตนเองสูงกว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากควบคุมน้อยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับวินัยในตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทศนคติต่อการมีวินัยในตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับวินัยในตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ธนา โด่งพิมาย (2548) ได้ศึกษาการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างวินัยนักเรียน ความรับผิดชอบ โรงเรียนวังไม้แดงวิทยาคม อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า สภาพปัจจุบันปัญหาวินัยในตนเองของนักเรียน คือ นักเรียนแต่งกายไม่ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียนและขาดวินัยด้านการรักษาความสะอาดห้องเรียนและบริเวณ โรงเรียน กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจึงได้ดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 1 ดำเนินการโดยใช้กิจกรรม “รณรงค์การแต่งกายถูกระเบียบ” และกิจกรรม “ทำความสะอาดทุกตารางเมตร” และ “กิจกรรมโฮมรูม” ผลการพัฒนาพบว่า นักเรียนที่แต่งกายผิดระเบียบลดลงจากเดิมมาก สำหรับวินัยในตนเองด้วยความสะดวก พบว่า จำนวนนักเรียนที่ขาดวินัยด้านความสะดวกลดลง บริเวณโรงเรียนมีความสะอาดสวยงามขึ้น นักเรียนมีความตั้งใจและเอาใจใส่ในการทำความสะดวก แต่สิ่งที่ต้องปรับปรุงคือนักเรียนที่ออกนอกบริเวณ โรงเรียนมีนักเรียนบางส่วนแต่งกายไม่เรียบร้อยและขาดวินัยความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจึงประชุมร่วมกันเพื่อหาแนวทางพัฒนาในวงรอบที่ 2 ดำเนินการโดยใช้กิจกรรม “เยี่ยมบ้านนักเรียนและกิจกรรมการนิเทศแบบมีส่วนร่วม” เป็นกลยุทธ์พัฒนา พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียนได้รับการยกย่องชมเชยเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนในโรงเรียน สำหรับวินัยด้านความสะดวก พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีความกระตือรือร้นในการร่วมมือกันทำความสะอาด ความตั้งใจต่อการทำงานมากขึ้น ในภาพรวมของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีวินัยในการทำความสะดวกห้องเรียนและบริเวณโรงเรียนด้วยตนเอง โดยมีครูช่วยกำกับดูแล

กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจึงประชุมร่วมกันเพื่อหาแนวทางพัฒนาในวงรอบที่ 2 ดำเนินการโดยใช้กิจกรรม “เยี่ยมบ้านนักเรียนและกิจกรรมการนิเทศแบบมีส่วนร่วม” เป็นกลยุทธ์ พัฒนา พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียนได้รับการยกย่องชมเชย เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนในโรงเรียน สำหรับวินัยด้านความสะอาด พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีความกระตือรือร้นในการร่วมมือกันทำความสะอาด ความตั้งใจต่อการทำงานมากขึ้น ในภาพรวมของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีวินัยในการทำความสะอาดห้องเรียนและบริเวณโรงเรียนด้วยตนเอง โดยมีต้องมีครูช่วยกำกับดูแล

โหวท ยะสารวรรณ (2546) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสภาพแวดล้อมกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัด กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยรวมนักเรียนมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยในตนเองมาก พฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยในตนเองที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ นักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนอย่างเคร่งครัดที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ นักเรียนชอบคุยหรือเล่นกับเพื่อน ในขณะที่กำลังเรียน สภาพแวดล้อมทางบ้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยในตนเองของนักเรียน ($r = 0.221$) สภาพแวดล้อมทางโรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยในตนเองของนักเรียน ($r = 0.468$) สภาพแวดล้อมทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยในตนเองของนักเรียน ($r = 0.437$) และตัวแปรสภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อเชิงเส้นตรงกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยในตนเองของนักเรียน

ลักษณะเสด็จ ทองคำ (2546) ได้ศึกษาจิตลักษณะและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น พบว่า นักเรียนที่มีพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองสูงคือนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรัก สนับสนุน ไร้เหตุผล ฟังตนเอง และมีความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในทางที่ดีทั้งนี้ ครูที่มีความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียนจะทำให้นักเรียนรักและเกิดความเชื่อใจในการปรึกษาปัญหาต่างๆ และทำให้นักเรียนยอมรับในคำสอนของครูซึ่งก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ดีรวมไปถึงพฤติกรรมมีวินัยในตนเองด้วย

แทน ด่านแก้ว (2552) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของครูที่ปรึกษาโรงเรียนลำทะเมนไชยพิทยาคม ปีการศึกษา 2552 2) เพื่อศึกษาความสามารถในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของครูที่ปรึกษาโรงเรียนลำทะเมนไชยพิทยาคม ปีการศึกษา 2552 3) เพื่อศึกษาประโยชน์ในการดำเนินงานตาม

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของครูที่ปรึกษาโรงเรียนลำทะเมนไชยพิทยาคม ปีการศึกษา 2552

4) เพื่อศึกษาความคิดเห็นในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษาโรงเรียนลำทะเมนไชยพิทยาคม ปีการศึกษา 2552 5) เพื่อศึกษาความต้องการในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของครูที่ปรึกษาโรงเรียน ลำทะเมนไชยพิทยาคม ปีการศึกษา 2552 6) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนลำทะเมนไชยพิทยาคม ปีการศึกษา 2552 7) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนลำทะเมนไชยพิทยาคม ปีการศึกษา 2552

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูที่ปรึกษานักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 30 คน และนักเรียนมัธยมศึกษา ปีที่ 1 ถึงปีที่ 6 จำนวน 566 คน ได้ตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มาตรฐานส่วนประมาณค่าแบ่งเป็น 5 ระดับ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .87 และนำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์ไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยทางสถิติหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เปรียบเทียบความคิดเห็นใช้ทดสอบค่า t-test และวิเคราะห์ความแปรปรวน (One way ANOVA)

สรุปผลการวิจัย พบว่า

1. ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจำแนกตามครูที่ปรึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและครูที่ปรึกษามัธยมศึกษาตอนปลายทั้ง 4 ด้าน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 6 ทั้ง 4 ด้าน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านความสามารถในการดำเนินงาน ด้านประโยชน์ในการดำเนินงาน และด้านความต้องการเกี่ยวกับช่วยเหลือนักเรียน พบว่า ครูที่ปรึกษามัธยมศึกษาตอนต้นกับครูที่ปรึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

3. การวิเคราะห์ความแปรปรวน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นปีที่ 6 มีระดับความคิดเห็นกับการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนลำทะเมนไชยพิทยาคม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ธีรรัตน์ ฐนะคำดี (2552) การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของแบบวัดความมีวินัยในตนเองและเปรียบเทียบความมีวินัยในตนเองของนักเรียน โดยจำแนกตามเพศและระดับชั้นของของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

เป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 506 คนที่ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบวัดความมีวินัยในตนเองที่มีรูปแบบการวัดต่างกัน 2 ฉบับ คือ ฉบับข้อความและฉบับสถานการณ์ แต่ละฉบับประกอบด้วย 6 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ด้านความอดทน ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความเป็นผู้นำและด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ทำการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันด้วยโปรแกรม SPSS (Unweighted least squares) และการวิเคราะห์ด้วยวิธีหลายลักษณะหลายวิธี (Multitrait-Multimethod) วิเคราะห์ความเชื่อมั่นของข้อคำถามรายข้อ (Item-Reliability Index) ความเชื่อมั่นรายฉบับ (Cronbach Coefficient) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทาง (Two – Way MANOVA)

สรุปผลการวิจัย พบว่า

1. ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัดความมีวินัยในตนเองจากการวิเคราะห์องค์ประกอบ พบว่า แบบวัดทั้งฉบับข้อความและฉบับสถานการณ์ มี 6 องค์ประกอบ คือด้านความรับผิดชอบ ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ด้านความอดทน ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความเป็นผู้นำและด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม เป็นไปตามโครงสร้างที่สังเคราะห์ไว้ แบบวัดฉบับข้อความมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.319 - 0.959 และแบบวัดสถานการณ์ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.318 - 0.924 เมื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างด้วยวิธีวิเคราะห์หลายลักษณะหลายวิธีของแบบวัดความมีวินัยในตนเองทั้ง 2 ฉบับ พบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความเที่ยงตรงเชิงเหมือนตั้งแต่ 0.782 - 0.931 และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของความเที่ยงตรงเชิงจำแนกตั้งแต่ 0.055 - 0.455 ซึ่งต่ำกว่าค่าความเที่ยงตรงเชิงเหมือน

2. ความเชื่อมั่นของแบบวัดความมีวินัยในตนเองฉบับข้อความแต่ละด้านมีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.682 - 0.798 ความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับมีค่า 0.879 แบบวัดความมีวินัยในตนเองฉบับสถานการณ์แต่ละด้านมีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.609 - 0.738 ความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับมีค่า 0.858

3. นักเรียนที่มีเพศต่างกัน และระดับชั้นต่างกัน มีวินัยในตนเองแตกต่างกัน โดยนักเรียนเพศหญิงมีวินัยในตนเองสูงกว่านักเรียนเพศชาย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีวินัยในตนเองสูงกว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ไม่พบว่ามีผลปฏิสัมพันธ์ที่เกิดจากความแตกต่างระหว่างระดับชั้นและเพศส่งผลร่วมกันต่อความมีวินัยในตนเองของนักเรียน

2.4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ออซูเบล (Ausubel, 1968, pp.189-190) ได้ให้ความเห็นว่า แบบของวินัยที่ได้ผลและมั่นคงซึ่งเราต้องการให้เกิดในตัวเด็กคือวินัยในตนเองที่มีรากฐานมาจากการควบคุมภายในตนและ

ภายนอกตนการควบคุมภายในตนเช่น การอบรมเลี้ยงดูอย่างสม่ำเสมอ แต่การบังคับและการลงโทษ ซึ่งเป็นการควบคุมภายนอกจะช่วยปลูกฝังวินัยในตนเองได้เพียงเล็กน้อย

ไวสเฟลด์ (Weisfeld, 1974, p.1930 B) ได้ศึกษาแบบการคิดทางวินัยของบิดามารดาที่มีต่อเด็ก เครื่องมือที่ใช้คือแบบทดสอบวัดการมีวินัยของเด็ก ซึ่งจะแสดงเป็นรูปภาพสถานการณ์ 36 ภาพ กลุ่มตัวอย่างเป็นบิดา 27 คน และมารดา 27 คน โดยสุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรกจะเป็นกลุ่มที่มีเด็กเป็นปกติ กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มที่มีเด็กมีปัญหาทางอารมณ์ และกลุ่มที่ 3 จะเป็นกลุ่มที่มีเด็กมีความเจริญทางสมองช้า โดยให้บิดามารดาของเด็กดูรูปภาพแล้วให้จัดอันดับความต้องการของตนเองที่ต้องการเกี่ยวกับการควบคุมวินัยของเด็กจากตัวเลือก 6 อันดับ ผลจากการศึกษาพบว่าบิดามารดาที่มีแนวโน้มในการควบคุมทางวินัยของเด็กมากขึ้นเมื่อเด็กโตมากขึ้นโดยไม่คำนึงถึงสภาพความสามารถทางสมองหรือวุฒิภาวะทางอารมณ์ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าระดับอายุมีความสัมพันธ์กับการมีวินัยในตนเอง หรือระดับชั้นเรียนต่างกันน่าจะทำให้เด็กมีวินัยในตนเองต่างกันด้วย

มาร์ตินสัน (Martinson, 1991, p.34) ได้ศึกษาถึงการควบคุมความประพฤติของนักเรียน โดยอาจารย์ใหญ่และครูผู้ทำหน้าที่ดูแลความประพฤติ และระเบียบวินัยของนักเรียน ผลของการวิจัย พบว่า ผู้บริหารและอาจารย์ผู้ควบคุมความประพฤติ ต่างก็ต้องการให้นักเรียนลดความประพฤติหรือพฤติกรรมที่เป็นปัญหาโดยมีวิธีแก้ไขความประพฤติที่เป็นปัญหของนักเรียนคือการใช้ยุทธวิธีที่สุภาพ ไม่ดูค่าหรือทำโทษ ถ้านักเรียนมีการตอบสนองโดยมีพฤติกรรมความประพฤติดีขึ้นก็จะได้รับรางวัล แต่ถ้านักเรียนไม่ร่วมมือก็จะมีการบังคับมากขึ้น และจากการสังเกตพบว่า การใช้ความสุภาพแก้ปัญหาความประพฤติของนักเรียนได้ดีกว่าวิธีการอื่น ๆ จากการรวบรวมงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนนั้น พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนดังเช่น เพศ ระดับชั้น สุขภาพจิต ขนาดของโรงเรียน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนอิทธิพลของตัวแบบสัญลักษณ์สภาพการพักอาศัย อาชีพของบิดามารดา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ความเชื่ออำนาจในตน การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา ที่ส่งผลให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองและ ไม่มีวินัยในตนเอง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงเลือกตัวแปรที่ศึกษาดังนี้ คือ ปัจจัยด้านสถานภาพครอบครัว ปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดู ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมสถานศึกษา ประกอบด้วย การปฏิบัติตนของครู พฤติกรรมกลุ่มเพื่อน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และบรรยากาศของโรงเรียน เพื่อหาความสัมพันธ์กับความมีวินัยในตนเองของนักเรียนในเรื่องพฤติกรรมในห้องเรียน และพฤติกรรมทั่วไป ซึ่งผู้วิจัยใช้เป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้